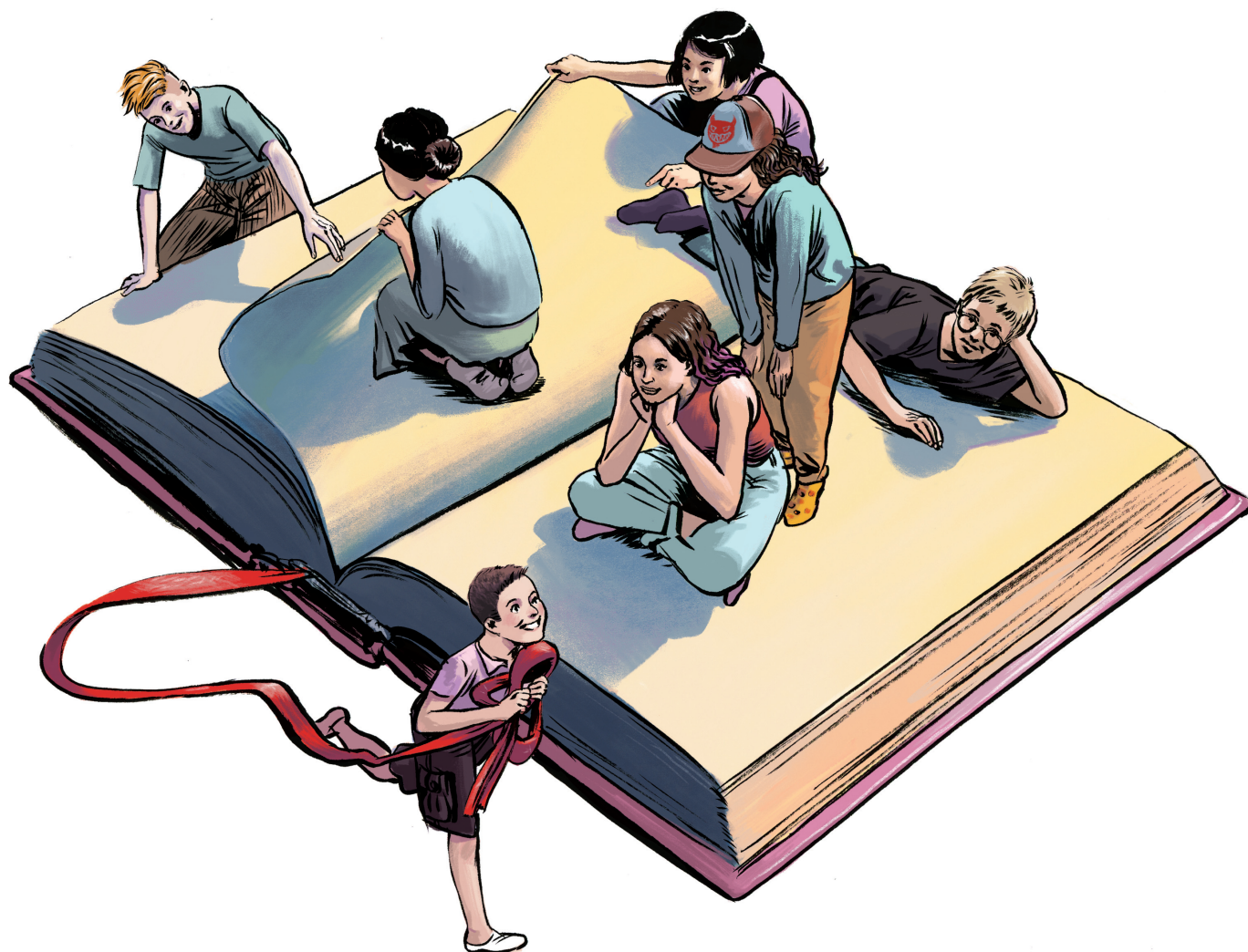
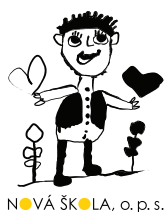

ČTEME SI i společně

Sborník čtenářských lekcí
školních čtenářských klubů
na 2. stupni základní školy

SESTAVILA

Tereza Nakládalová

AUTORKY LEKCÍ

Radka Vojáčková, Radka Houšková, Lucie Lazecká, Jarmila Polomská, Olga Blažková, Marie Pokorná, Monika Slavíková, Nina Rutová, Alžběta Ingrová, Martina Pobříslová

ILUSTRACE NA OBÁLCE

Karel Osoha

AUTOŘI PRACOVNÍCH LISTŮ

Pracovní listy k lekcím *Všivák*, *Kdo zabil Snížka?*, *14–14 Přátelství napříč staletími*, *Spočítej hvězdy (silueta)*, *Deníky*, *Vodní buvol*, *Každý má svou lajnu* — Karel Osoha

Pracovní list k lekci *Spočítej hvězdy* — Nikkarin

Pracovní listy k lekci *Prázdniny blbce číslo 13* — Lenka Jasanská

Texty dále doprovázejí skeny výtvorů dětí nebo vlastních učebních pomůcek. Ostatní ilustrace a fotografie jsou z volných zdrojů.

www.ctenarskekluby.cz

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Projekt „Školní čtenářské kluby na 2. st. ZŠ“ je podpořen prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání Evropskými strukturálními a investičními fondy a státním rozpočtem České republiky, registrační číslo CZ.02.3.61/0.0/0.0/16_012/0000589.

Publikace „Čteme si i společně“ podléhá licenci CC BY-NC-SA 4.0:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

ISBN 978-80-907624-1-1

Obsah

Kde se vzaly, tu se vzaly...	4
Čteme si i společně	5
<i>Nejhorší děti na světě</i> David Walliams	7
<i>Kdo zabil Snížka?</i> Petra Soukupová	11
<i>14–14 Přátelství napříč staletími</i> Silène Edgarová, Paul Beorn	14
<i>Jen jestli si nevymejšlíš</i> Shel Silverstein	19
<i>Spočítej hvězdy</i> Lois Lowryová	22
<i>Příběhy z konce předměstí</i> Shaun Tan	26
<i>Každý má svou lajnu</i> Petra Dvořáková	29
<i>Prázdniny blbce číslo 13</i> Miloš Kratochvíl	33
<i>Luke a Jon</i> Robert Williams	36
Deníky – literární žánr	38
PŘÍLOHY	
Všivák (<i>Nejhorší děti na světě</i>)	41
Kdo zabil Snížka?	42
14–14 Přátelství napříč staletími	43
Jen jestli si nevymejšlíš	48
Spočítej hvězdy	50
Vodní buvol (<i>Příběhy z konce předměstí</i>)	52
Každý má svou lajnu	53
Prázdniny blbce číslo 13	55
Luke a Jon	59
Deníky	61

Kde se vzaly, tu se vzaly...

Školní čtenářské kluby na 2. stupni základní školy (ZŠ) patří do rodiny čtenářského programu Nové školy, o. p. s. Jeho hlavní nositelky, nadšené paní učitelky a knihovnice, se cílenému rozvíjení dětského čtenářství věnují už téměř patnáct let. A to díky finanční podpoře evropských strukturálních fondů. Zmíněný projekt je podpořen prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání Evropskými strukturálními a investičními fondy a státním rozpočtem České republiky, registrační číslo CZ.02.3.61/0.0/0.0/16_012/0000589.

Společným jmenovatelem našich snah je především radost ze čtení následovaná chutí číst dál. Volnočasové čtenářské kluby nám nejdříve na 1. a posléze i na 2. stupni ukázaly, že čtení se děti především musí učit věnovat čas – knížka v dnešní době stojí osamocena v boji proti mnoha jiným druhům zábavy. Když ji však pustí do svého života, otevírá se jim nepřeborná nabídka zážitků, cest, dobrodružství, osudů... I přes malý rozměr českého knižního trhu u nás vychází mnoho skvělých knih pro děti a mládež – je tak z čeho vybírat.

Tuto publikaci (která velice volně navazuje na prvostupňové „Čtení mezi řádky“*) můžete chápat přinejmenším jako nabídku knížek, které jistě stojí za pozornost. Je na vás, zda a jak předkládané lekce využijete. Jsou však skvělým ilustračním materiálem, o jakou práci se ve čtenářských klubech dlouhodobě snažíme.

Jménem čtenářského programu Nové školy, o. p. s., vám přeji mnoho inspirativních chvil při čtení a následně mnoho nadšených čtenářů.

*Eva Bělinová,
manažerka projektů čtenářského programu Nové školy, o. p. s.*

.....
* Publikace je k volnému stažení k dispozici zde:

https://new.ctenarskekluby.cz/storage/app/media/Metody/cteni_mezi_radky_prolinky_web.pdf

Čteme si i společně

Čtenářské kluby by ideálně měly spojovat lidi s knihami – a díky knihám i lidi navzájem. V našich klubech tento cíl naplňujeme prostřednictvím několika prostých činností: mluvíme o tom, co jsme četli (a často i nečetli) doma, čteme si přímo v klubu každý svou vlastní knihu a pak sdílíme, co kdo díky četbě zažil, co objevil, co ho napadlo a někdy i to, co nám scházelo či se nám nelíbilo... Také společně dbáme, aby každý měl i doma něco ke čtení, protože to zdaleka není samozřejmost. Často to trvá, než zjistíme, která kniha koho baví, proto není na škodu odcházet ne s knihou, ale s knihami.

Tři pilíře čtenářských klubů totiž dobře fungují i na 2. stupni ZŠ; stačí spojit motivované dospělé, děti a zásobu knih, které mají potenciál klubové děti zaujmout. A nutno dodat, že většinou každé dítě má jiný vkus a jiné čtenářské nároky, proto máme v klubu mnohem více knih než čtenářů – aby si každý mohl vybrat.

Cestou, jak roztočit koloběh těchto přirozených čtenářských aktivit, mohou být i čtenářské lekce. Čas, kdy si čteme společně. Kromě toho, že tím velmi často budujeme naše společenství a vzájemné vztahy (jak se nad knihami více otevíráme a poznáváme navzájem), představujeme také vybrané tituly jejich potenciálním čtenářům.

Často dětem ukazujeme cestu ke knihám, které by se jim opravdu mohly líbit, ale zkrátka se s nimi míjejí. Rozečtení knihy díky lekci podporuje slabší čtenáře nejen ve výběru, ale i v překonání počáteční námahy čtenářského zjišťování co, kdo, kdy a jak se v knize odehrává... Po společné lekci se také snáze přijímá výzva zkusit číst i něco jiného mimo své zajaté čtenářské koleje.

Společné čtení motivuje, ale může dát ještě víc: při takto sdílené četbě totiž dětem ukazujeme, jak čtenáři během čtení uvažují nebo by ideálně uvažovat mohli, simulujeme jim model čtení, který by nemusely vůbec poznat, protože často zůstává skryt pouze v hlavách zkušených čtenářů. A s touto zkušeností pak můžeme umocnit prožitek z textu jeho společným sdílením, a tím dojít k jeho hlubšímu poznání a zároveň nahlédnutí na něj z mnoha rozličných úhlů. To je jedinečný aspekt čtenářského společenství, něco, k čemu uzavřený (byť) knihomol nemá přístup. K výčtu přínosů čtenářských lekcí pak je ještě nutno přidat smysluplné učení – můžeme děti naučit, jak literatura funguje, a dopřát jim tak i intelektuální požitek z četby, který jim potvrdí smysl těchto znalostí.

Z výše vypsanych důvodů mají čtenářské lekce v klubech své místo. Jsou jakýmsi čtenářským cvičštěm, kudy se jde lehko na bojiště vlastní četby. Zajímavé je proto sledovat postavení společného čtení v práci jednotlivých klubů. Připravit lekci je celkem časově náročné: Čtete, vymýšlíte, čtete, chystáte se, čtete, kopírujete... a nakonec od dětí uslyšíte: „Paní učitelko, už bysme to měli skončit, abysme si stihli sami číst.“ Pnutí mezi společným čtením a tím samostatným, tedy vyvážení času věnovaného čtenářské lekci a dílně čtení, je jedním z úkolů dobrého manažera klubu. A není na to univerzální pravidlo kromě neustálé reflexe, zda pořád míříme k radosti z četby.

V projektu Školní čtenářské kluby na 2. stupni ZŠ jsme od počátku chtěli zařazovat čtenářské lekce především jako stmelující čtenářské aktivity, způsob zviditelňování nových knih a také jako bezpečné území pro manažery klubů, pro které nebylo zpočátku úplně snadné pustit řízení ze svých

rukou. Za tímto účelem v projektu velmi dobře fungovala kolegiální podpora od zkušenějších lidí v týmu – regionálních koordinátorů. Jejich inspirace posloužily především na počátku projektu. V tomto sborníku do této skupiny patří čtenářské lekce *Jen jestli si nevymejšlíš*, *Prázdniny blbce číslo 13* (tu vyzkoušeli snad v každém projektovém klubu) a *Luke a Jon*. Ostatní lekce vznikaly jako příprava pro konkrétní klub. Často výběr knihy, cílů a metod lekce vycházel z potřeb toho kterého klubu. Při realizaci a především v rámci společné reflexe proběhlé schůzky manažeři klubů zjišťovali, že lekce se podařila, děti bavila, kniha se začala půjčovat... a tak lekci sepsali pro inspiraci dalším klubovým vedoucím. U takových lekcí pak najdete i reflexi z realizace ve čtenářském klubu.

Náš sborník lekcí je malou ukázkou toho, co projekt může předat zájemcům o rozvoj čtenářství žáků 2. stupně. Jsou zde tituly různého žánru, od českých i světových autorů, pro začínající puberťáky i ty skoro dospělé; každá lekce míří k trochu jinému čtenářskému cíli. Na našich webových stránkách **www.ctenarskekluby.cz** (v sekci Co nabízíme – Lekce) můžete v hledání inspirace pokračovat, ostatně i jinde na webu novoškolských čtenářských klubů můžete najít podporu pro vytváření vlastního společenství nad knihou.

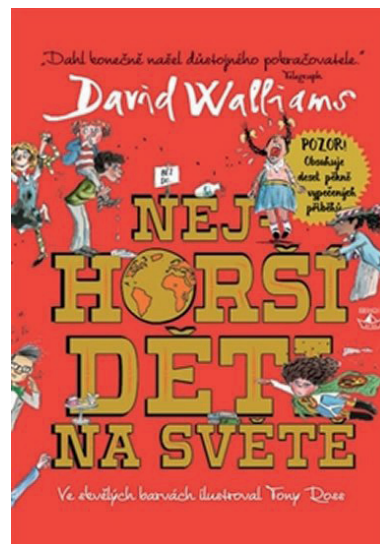
Tereza Nakládalová,
metodička projektů čtenářského programu Nové školy, o. p. s.

Nejhorší děti na světě

David Walliams

» povídka VŠIVÁK

Povídková kniha britského autora Davida Walliamse představuje pět nejhorších kluků a pět nejhorších holek na světě. Čím jsou tak strašní, že se dostali na seznam nejhorších dětí na světě? Tak třeba Brečivá Berta je ubulená holka, která si ke všemu hrozně vymýšlí, Žofka chce jen jediné – válet se na gauči a sledovat telku, což se jí jednoho dne pěkně vymstí. Štěpka je pro změnu hrozná špindíra, která si pod svou postelí pěstuje skládku odpadků. Ta se jednoho dne změní v odpadkovou příšeru a Štěpku sežere. Ne vždy ale děti skončí tak špatně jako Štěpka, v některých povídkách k nim byl autor milosrdnější a děti se trochu napravily. Deset praštěných povídek o zlomyslných či podivných dětech doprovází nezaměnitelné ilustrace Tonyho Rosse.

VYDALO nakladatelství Argo

AUTORKOU LEKCE je Radka Vojáčková, manažerka čtenářského klubu při ZŠ U Soudu v Liberci a regionální koordinátorka pro Liberec.

Popis čtenářské lekce

CÍLE LEKCE

Čtenář:

- se seznámí s novou knihou
- lépe rozumí textu na základě odhalení literárního kontextu
- předvídá pokračování děje
- charakterizuje postavu na základě informací z textu

POMŮCKY

Písmena na skládání slova všivák, **PL superhrdina**, popř. část textu k samostatnému čtení.

AKTIVITY PŘED ČETBOU

Pátrání po písmenkách:

Po místnosti rozmístíme písmena, z nichž děti skládají slovo VŠIVÁK. Děti pracují ve čtyřčlenných skupinách, písmena proto barevně odlišíme (1. skupina – modrá barva písmen, 2. skupina – červená atd.). Po nalezení všech písmen skupinky skládají slovo.

Brainstorming na téma VŠIVÁK:

Tabuli či flipchart rozdělíme na dvě části. Do každé části tvoříme soupis odpovědí:

- Co či kdo by mohl být Všivák?
- Jaký je člověk – Všivák?

Dětem sdělíme, že budeme číst z knihy D. Walliamse *Nejhorší děti na světě*.

- O jakých dětech se v knize asi píše?
- Jaké mohou být nejhorší děti na světě?
- Proč autor píše zrovna o nejhorších dětech? Může k tomu mít nějaký důvod, záměr?

AKTIVITY BĚHEM ČETBY

Řízené čtení povídky Všivák

Čteme úvod povídky od: *Vši koušou, vši štípou (...)* až po: *Chtěl mít vši, vši a ještě víc vší!*

- Proč chtěl mít Venca vši? K čemu je potřebuje?
- Jak by vši mohl získat?

Pokračujeme v četbě od: *O přestávce honil tu nešťastnou holku po hřišti (...)* až po str. 58: *Venca už jako hodně malinký četl celé dny komiksy. Na svůj věk byl drobný a chtěl být (**silný a mocný – nečteme**) jako postavy v jeho komiksech.*

- Jací bývají hrdinové v komiksech?
- Jaké postavy (hrdiny) z komiksů znáte?
- Mají něco společného?
- Proč se chtěl podobat postavám z komiksu?
- Jak by toho mohl docílit?

Jenže Venca měl úplně normální dětství. Neměl takové štěstí, aby ho kousl RADIOAKTIVNÍ PAVOUK, aby se narodil NA VIKINGSKÉ PLANETĚ nebo aby spadl do studny s NETOPÝRY.

- Poznáte, o které komiksové hrdiny se jedná?

A krom toho, superhrdinové mu připadali trošku nudní.

- Co superhrdinové dělají? Jací jsou?
- Jsou opravdu nudní, nebo to jen Vencovi tak připadá?
- Jakým hrdinou chce Venca být a proč?

Vždycky konali dobro. SUPERPADOUŠI byli mnohem zajímavější. Takže netrvalo dlouho a zlomyslný Venca vymyslel plán.

- Co má Venca asi v plánu?

Jednou ráno, když stál v koupelně a (...) až po str. 59: *Naštěstí jeho tetička Pat uměla docela dobře šít a pro svého synovce velmi rychle spíchla kostým SUPERPADOUCHA.*

Děti dle popisu kostýmu vytvářejí **náčrtek** (kresbu) Venci jako superpadoucha. (Popis: triko s písmenem V jako Všivák, které vyšila tetička Pat, babiččiny punčocháče, pláštěnka udělaná z maminčiny sukně, tátovy staré boxerky, holínky.)

Obrázky vystavíme, můžeme děti nechat, aby je okomentovaly.

Pokračujeme v četbě od: *Venca si kostým oblékl (...)* až po str. 62: *Tohle bude zábava.*

Další část můžeme jen převyprávět nebo dětem texty rozdat k samostatnému čtení (časově náročnější). Můžeme také dětem ukázat jen obrázky a nechat je hádat, co Všivák provedl. Poté uvedeme správně:

Všivák se pomstil kuchařce Zvadle za to, že nejčastěji vařila brokolici, kterou Venca nenáviděl. Vší házely uvařenou brokolici po paní Zvadle, až vypadala jako zeleninová hrouda.

Řediteli školy se Venca pomstil za to, že ho dočasně vyloučil za čtení komiksů při hodinách. Vší utvořily jednu velkou supervěš a ředitele příšerně vyděsily.

V hračkářství vši ukradly všechny hračky, a když je potom honila policie, vši napadly policejní auto a to nabouralo.

Pokračujeme v četbě od str. 70: *Ted' už Všiváka nemohlo zastavit nic (...)* až po: *Jenže před domem stál dav lidí z městečka.*

- Co lidé z městečka chystají?
- Jak chtějí Všiváka zastavit?

Místo vidlí a pochodní, kterými se obvykle vybavují zuřící davy, mávali lidé hřebeny (...) povídku dočteme do konce.

AKTIVITY PO ČETBĚ

- Líbila se vám povídka?
- Dozvěděli jsme se, proč chtěl být Venca Všivákem?

Vrátíme se k původnímu zápisu na téma Všivák a porovnáme Vencu Všiváka.

- Byl Venca opravdu všivák? Patří právem mezi nejhorší děti na světě?

Reflexe realizace lekce v čtenářském klubu

Děti dostanou zadaný úkol – najít kartičky s písmeny rozmístěnými po knihovně.

Děti se hned dají do hledání. Pátrají ve dvou skupinách, hledají písmena příslušné barvy. Když mají všechny kartičky, někteří se do toho pouští bez rozmyslu, aniž by si písmena přečetly, ostatní rozmýšlí a postupně se zapojují.

Děti nakonec stvořily hledané slovo VŠIVÁK.

Brainstorming:

Na tabuli jsme společně zapisovali vše, co by mohlo slovo znamenat. Zapojili se všichni.

vlevo – obsah slova VŠIVÁK

vpravo – ČLOVĚK VŠIVÁK

.....
zlej člověk, hřeben na vši, kluk co má vši,
neumytý člověk, pes,
příjmení, přezdívk

otravný, nudný, zlý, zavšivený
neupravený, převlečený – maska
prohnaný, protivný

Představujeme knihu *Nejhorší děti na světě* – všichni navrhuji, jaké mohou být – zlobivé, neposlouchají, kradou, posmívají se, šikanují, ubližují, jsou drzé.

Četba:

Následuje poslech, předvídání a odpovídání na otázky. A dokonce diskuse o všech.

Např. proč chtěl Venca vši – být doma, zastrašit někoho, mít mazlíčky; jaký je superhrdina – nosí kostým, rád pomáhá, má výjimečné schopnosti. Děti vyjmenovávají komiksové hrdiny, některé ani neznáme, většina je ale obecně známých. Ani s určením, o kterých hrdinech se píše v knize, nemají děti problém, jsou to postavy všeobecně známé.

Chtěl být superpadouch – děti dostávají úkol namalovat ho podle pokynů na lístcích; hodně povedené malůvky, porovnání s ilustrací v knize. Překvapení – většina dětí pojala tátovy staré boxerky jako boxerské rukavice. Vysvětlujeme, že jde o tátovy trenky, děti tento výraz neznají. Ale nezdá se nám to na závadu při práci.

Lekci jsme si časově špatně odhadly (je třeba počítat 60 minut). Přes časový skluz si děti odhlavaly, že chtějí příběh dočíst. Poslech prožívaly, přidávaly se k pokřikům postav, měly nápadité reakce.

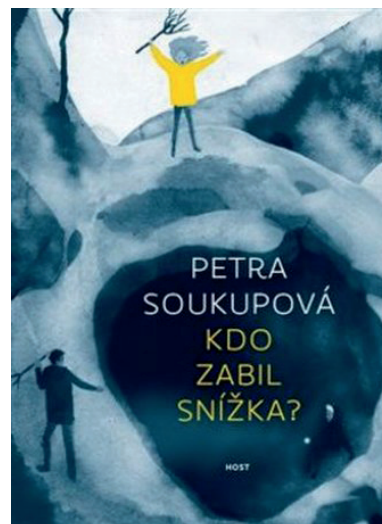
Nakonec jsme porovnali údaje na tabuli – kdo a jaký je Všivák – s hrdinou knihy, a také jsme hodnotili, zda byl Venca skutečně pravým Všivákem.

Knihu si děti z klubu odnášejí k dalšímu čtení.

Kdo zabil Snížka?

Petra Soukupová

Jedenáctiletá Martina bydlí v malé vesničce a touží mít vlastního psa. Rodiče jí to nejdřív odmítnou, ale pak psa dostane. Vybere si bílé štěňátko – Snížka. Snížek ale „není dobrý pes“. Neslyší a ne-reaguje na povely, utíká ze zahrady, nejde vycvičit. I když Snížek všem působí hodně starostí, Martina ho brání, protože je to přece její pes. Snížek nedopadne dobře, jak naznačuje už název knihy, a Martina se s kamarády pokusí zjistit, co se mu vlastně stalo.

Martina sama příběh vypráví a díky užitým jazykovým prostředkům je kniha čtivá a má spád.

Pro čtenářskou lekci se nabízí téma zodpovědnosti za vlastní zvíře. Také lze z textu vysledovat, jak se Martina o svého psa starala, a srovnat to s péčí o vlastní domácí mazlíčky.

Dalším tématem může být detektivní pátrání, kdy necháme děti z vybraných částí textu najít indicie (Martina s kamarády mají několik podezřelých, „pátrají“ tajně u nich na zahradě i v domech), přemýšlet o motivech, případně o jiných důvodech (nehoda). A v neposlední řadě se zde nabízí téma smrt – smrt zvířete, které mám rád.

S touto knihou je dějově propojena autorčina kniha *Nejlepší pro všechny* určená dospělým.

VYDALO nakladatelství Host

AUTORKOU LEKCE je Radka Houšková, manažerka čtenářského klubu při ZŠ Tomáše Šobra v Písku.

Popis čtenářské lekce

CÍLE LEKCE

Čtenář:

- je konfrontován s netradiční zápletkou knihy, která se odkryje již v jejím názvu
- užívá čtenářské strategie za účelem více se ponořit do příběhu

POMŮCKY

Lístečky s indiciemi

AKTIVITY PŘED ČETBOU

Na **lístečcích** jsou napsané indicie. Děti si je postupně vytahují a snaží se z indicií uhodnout, o které jedno slovo se jedná (slovo PES). Tipy je možno pro přehlednost zapisovat. Závěrem je možné z lístečků složit ilustraci psa z knížky.

- Nemluví, a přesto se s ním domluvíš.
- Nenechá tě ve štychu.
- Je oddaný.
- Má tě rád za všech okolností.
- Vždycky tě vyslechne.
- Důvěřuje ti.
- Vždy stojí na tvé straně.
- Chrání tě.
- Většinou tě poslechne.
- Říká se, že je největší kámoš.

Když děti uhodnou, že se jedná o psa, řekneme jim, že v knize, o které budeme dnes mluvit, vystupuje pes. Společně se zamyslíme nad následujícími otázkami:

- Známe nějaké knihy o psech?
- O jaké příběhy se jedná?
- Co v nich pes prožívá?
- Je v nich pes hlavním hrdinou?

Pes v této knize se jmenuje Snížek.

- Napadá vás, jaký bude?
- Proč se jmenuje zrovna takhle?

Ukážeme dětem knihu. **Teprve teď odhalíme i její celý název.**

- O čem příběh asi může být?
- Bude to příběh o psovi, když to vypadá, že už je mrtvý?
- Slyšeli jste už někdy o tom, že by někdo zabil psa? Proč?

Uvedení do příběhu, představení hlavní postavy:

Martina žije s rodiči a dvěma malými dvojčaty – miminy na vesnici. Strašně si přeje psa. Jenže rodiče jí to nechtějí dovolit. Jednoho psa už totiž mají, Ťapku. Ale Ťapka není její pes, chce svého vlastního...

AKTIVITY BĚHEM ČETBY

Předčítání textu s otázkami:

Četba str. 12–14 dole

- Dostane Martina psa? — Děti hlasují ANO/NE
- Taky jste si někdy něco moc přáli?

Četba str. 14–18 nahoře

- Stalo se vám někdy, že jste zažili podobné zklamání jako Martina?
- Jaké štěně si asi Martina vybere? A proč?

Četba str. 18 dole

- Jak se pozná, že je pes hluchý? Co asi obnáší výchova hluchého psa? Jak se dá vycvičit? Jak se s ním komunikuje? Znáte někoho, kdo je hluchý? Jak se asi bude chovat hluchý pes?
- Proč myslíte, že to nebude dobrý pes? Proč to o něm Martina tvrdí? Co asi dělá, že není dobrý?

Četba str. 20–23

AKTIVITY PO ČETBĚ

- Jaký je Snížek pes? Jaké má vlastnosti? Shodují se jeho vlastnosti s hesly, která jsme četli v indiciích na začátku?
- Přála si Martina takového psa? Bude si ho chtít nechat? Bude ho mít přes to všechno ráda?
- Z názvu knihy víme, že Snížka pravděpodobně někdo zabije. Proč asi? Napadá vás důvod? Jak bude potom příběh pokračovat? Zjistí se, kdo ho zabil? Co když to byla jen nehoda?
- Na začátku lekce jste odhadovali, jaký příběh o psovi by se mohl v knize odehrávat. Přiblížil se někdo z vás ve svém odhadu skutečnosti?

Rozuzlení příběhu dětem neprozradíme. Odpovědi na položené otázky si budou muset v knize najít samy – pokud budou chtít.

Navazující úkol pro dílnu čtení

Ve čtenářské lekci jsme si kladli spoustu otázek. Hledá nějaká z postav ve vaší knize také odpovědi na nějaké otázky?

Reflexe realizace lekce v čtenářském klubu

Knihy u dětí jednoznačně zabodovaly. I přes delší úseky čtení udržely pozornost. Atraktivní pro ně byl provokativní název knihy, který v někom vzbuzoval zvědavost, v někom naopak zhnusení. Děti citlivě vnímaly prožívání hlavní hrdinky a dávaly její příběh do souvislostí se svými prožitky. Na konci lekce si přály pokračovat ve čtení i při příštím setkání.

14-14 Přátelství napříč staletími Silène Edgarová, Paul Beorn

Dva chlapci, dva životy, dvě časové roviny – a přece jeden příběh – nadčasový příběh o skutečném přátelství!

Přátelství dvou hlavních postav, Adriena a Hadriena, prostupuje napříč dvěma stoletími. Ačkoliv je oběma třináct let, rozděluje je celých sto let. Hadrien žije v roce 1914 a Adrien v roce 2014. Když Adrien napíše 1. ledna novoroční přání svému domnělému bratranci, netuší, že se dopis dostane do minulého století. Chlapci si nějaký čas vyměňují dopisy, až po třech měsících Adrien odhalí pravou příčinu drobných nedorozumění, která se týkájí reálií, způsobu života, ale také písemného projevu Hadriena, které se vyznačuje spisovností, knižními výrazy a krasopisem. Jakkoli se situace zdá neuvěřitelná, je skutečná a chlapcům je tak dána do rukou určitá moc...

Podstatné není pouze posílání dopisů jakousi bránou, či spíše schránkou času, ale to, jak si chlapci mohou – i přes počáteční nesympatie – vzájemně pomoci. Stěžejní je tedy uvědomění si, že i historie nám může pomoci vyřešit zákludné problémy a situace dneška. Ale neměli bychom zavírat oči před pomyslým pohledem do budoucnosti.

Motiv první světové války se v knize objevuje nejen v rovině Hadrienovy brzké budoucnosti, ale také jako obsah Adrienova učiva, které mu nejprve přijde nezajímavé a zbytečné.

Čtenář je seznamován s paralelně běžícími příběhy obou chlapců, jež jsou propojeny jejich korespondencí. Děti mohou podle zastaralého jazyka zpozornět a pokládat si otázku, proč se Hadrien vyjadřuje jako knížka a nerozumí mnoha Adrienovým slovním obratům.

Dopisy, které si chlapci vyměňují a svěřují se v nich se svými problémy se spolužáky, dívkami, rodinou, umocňují autenticitu a čtivost textu.

Po přečtení tohoto příběhu nebo alespoň po seznámení dětí s ním se nabízí diskuse na téma, v jaké době žijí, jaké to bylo před sto lety a jaké to asi bude za dalších sto let.

VYDALO nakladatelství CoBoo

AUTORKOU LEKCE je Lucie Lazecká, manažerka čtenářského klubu při ZŠ Záhoří u Písku a regionální koordinátorka pro Písek.

Popis čtenářské lekce

CÍLE LEKCE

Čtenář:

- si uvědomí různé časové roviny, ve kterých je kniha psána, a pochopí, že v jednom příběhu lze kombinovat těchto rovin několik
- si vyzkouší komunikaci s hlavním hrdinou i na textu vlastní čtené knihy

POMŮCKY

Dopisy v **obálkách**, ukázka textu, obrázky **obálek** jinojazyčných knih, tajemná modrá poštovní **schránka** (může být i na papíře), flipchart.

AKTIVITA PŘED ČETBOU

Záměrně nesdělujeme dětem název knížky.

Dětem ukážeme tajemnou **schránku** na dopisy.

- Proč je schránka tajemná?
- Jak by mohla třeba fungovat?

AKTIVITY BĚHEM ČETBY

Dopis vždy píše někdo někomu. Děti postupně dostanou dopisy v **obálkách**. První a čtvrtý je od Adriena (2014), který píše svému bratránkovi Hadrienovi (ve skutečnosti 1914), druhý a třetí je od Hadriena. Dopisy na sebe nějakým způsobem reagují.

Děti mohou pracovat také ve skupinách, odpovědi a výsledky prezentuje vždy jeden ze skupiny.

Děti po přečtení prvního dopisu a zodpovězení otázek pod textem zkusí odpovědět na Adrienův dopis (lze i společně ústně).

Dopis č. 1 – str. 23–24

Otázky po přečtení:

- Co byste udělali, kdyby vám přišel takový dopis?
- Přijde vám na dopise něco zvláštního?
- Setkali jste se s podobným dopisem? Pokud ano, kdo a proč vám ho poslal?
- Kdo je asi autorem tohoto dopisu? Kolik mu je let, kdy a kde žije?

Na flipchart s označením **Adrien** si poznamenáme informace o pisateli. Průběžně lze doplňovat.

Představíme si, že každý z nás je adresátem dopisu a pokusíme se na dopis ústně odpovědět.

Poté děti dostanou v obálce druhý dopis (**obálka** bude ideálně zažloutlá, adresa napsaná inkoustem). Dopis odpovídá na ten první.

Dopis č. 2 – str. 31–32

- Co přišlo Hadrienovi zvláštní na Adrienově vyjadřování?
- Co vám přijde zvláštního na tomto dopise?
- Reaguje nějak tento dopis na ten, který jste četli před chvílí? A jak?
- Kdo je asi autorem tohoto dopisu? Kolik mu je let, kdy a kde žije?

Na druhý flipchart s označením **Hadrien** si poznamenáme informace o pisateli.

Podíváme se na to, co si příjemce prvního dopisu myslel po jeho přečtení.

Ukázka – str. 30–31 – pohled do Hadrienovy hlavy

Chlapci si takto vyměňují dopisy nějaký čas... Mezi chlapci začne panovat nejistota, zda rozumí tomu, co jim ten druhý píše (ve druhém dopise je to zřejmé ze slov psaných kurzívou). Zda se orientují v tom, v jaké žijí situaci...

Dopis č. 3 – str. 93

Otázky po přečtení:

- Jaké otázky vás v souvislosti se všemi dosud přečtenými dopisy napadají?
- Co je na nich zvláštního?

Nyní by už děti měly vědět, že každý chlapec pochází z jiné doby. Dopisy získali vždy prostřednictvím tajemné poštovní schránky.

Dětem ukážeme obálky cizojazyčných vydání knihy. Na další flipchart s označením **Shrnutí** vypíšeme, co nám prozradilo, že jeden chlapec žije v roce 1914 a druhý v roce 2014.

Pokud toto děti nepoznaly, navedeme je k tomu právě **obálkami knih** (nejprve nechat kolovat cizojazyčné, následně české vydání) a otázkami (jazyk obou chlapců, realie apod.) a postupně vše vypisujeme na velký papír.

- A jak na to, že každý pochází z jiné doby, přišli chlapci?
- Když na to přišli, co asi udělali?

Dopis č. 4 – str. 122–123 – ukázka odhalení Adriena

AKTIVITA PO ČETBĚ

Diskutujeme s pomocí otázek:

- Je možné v reálném světě, aby věci z minulosti ovlivňovaly budoucnost? A naopak?
- Jak je možné, že si chlapci psali napříč staletími?
- Jak si mohli pomoci vzájemně Adrien a Hadrien, když každý žil v jiném roce?
- Jak byste se zachovali vy, kdybyste se ocitli ve stejné situaci?
- Co by vás zajímalo, kdybyste byli ve stejné situaci a mohli si dopisovat s někým, kdo žije v roce 1918 nebo 2118?
- V jaké době byste chtěli žít? 1918, 2018 nebo 2118?

- Měli jste někdy pocit, že musíte poradit postavě ve své knize, co má nebo nemá udělat? Právě proto, že jste věděli, co ji čeká...

Navazující dílna čtení

Následně děti pracují se svou knihou – najdou v textu nějakou otázku a odpoví na ni podle vlastního uvážení.

Pokud nenajdou přímo otázku, mohou si podle příběhu nějakou vymyslet nebo pouze napsat dopis s radou hlavní postavě, která žije v jiném místě, v jiné době... Dopis mohou vložit do tajemné poštovní schránky.

Reflexe realizace lekce v čtenářském klubu

Dětem vyprávím o knížce, která mě zaujala a o kterou bych se s nimi chtěla podělit. Záměrně nesdělují její název.

Modrá schránka koluje mezi dětmi, ty si ji prohlíží. Po otázce „Na co je?“ děti uvádí, jak se posílá dopis, někdo někomu píše. Po přečtení prvního dopisu (čte S. K.) se chvíli bavíme o dopise, zda je na něm něco divného. Adéla uvádí, že jí divné přijde to, že by si na ni někdo vzpomněl po dvou letech. Diskutujeme, zda by nám takový dopis mohl přijít. Všichni se shodují, že mohl. S. K. uvedla, jak by na něj odpověděla (odpovědi na otázky, něco o sobě). Na flipchart si vypisujeme, kdo je adresátem (Adrien) – jaký je, co o něm víme z dopisu, co se domníváme (odlišnými barvami).

Následně čte David druhý dopis. Je odpovědí na první dopis. David opakuje „zvláštní“ výrazy, podiv Hadriena nad mluvou Adriena. Zastaralé výrazy, kladení důrazu na úpravu psaní. Opět výpisky na flipchart, tentokrát o Hadrienovi.

Následuje ukázka z příběhu (M.), pohled do Hadrienovy hlavy při obdržení prvního dopisu. Znovu se zde opakuje nedorozumění (obsahové i formálně), čehož si některé děti všimají.

Čtvrtou ukázkou je další dopis (čte E.), diskutujeme na téma léčba dýchacích potíží dítěte v příběhu – dnes neplatíme za doktora, z vesnice si můžeme do města přece dojet; dnes se nesetkáváme s profesí kováře...

Jako nápovědu pro nedorozumění mezi chlapci posílám kopie obálek cizojazyčných vydání knihy. Děti se rozdělí do dvou skupin a obálky si vystřídají. Děti podle obálek napadá, že je oběma 14, vyměnili si 14 dopisů, v dívčí skupince šeptem zazní poznámka k uvedeným rokům 1914 a 2014 – nahlas ji však neuvádí. Jako další nápovědu posílám české vydání a S. L. čte nahlas název. Všichni zatím váhají, jakou roli roky v příběhu hrají.

P. čte poslední dopis, z něhož je všem jasné, že si chlapci dopisují díky cestování dopisů časem. V tuhle chvíli téměř všichni odložili knížky a napjatě poslouchají předčítání P. – popisování průběhu a následků 1. světové války.

Následně pokládám **otázky**:

- **Jak je možné, že si chlapci psali napříč staletími?** (zatoulané dopisy, cestování v čase; k důležité roli tajemné schránky se děti dostávají v průběhu dalšího doptávání)
- **Co by vás zajímalo, kdybyste byli ve stejné situaci a mohli si dopisovat s někým, kdo žije v roce 1918 nebo 2118?** /1918 – poznat dobové reálie, zažít dobu, poradit lidem, co udělat jinak (A.); 2118 – rozvoj technologie (D.), nové formy života („unicorn“ či Pusheen ☺; E. Sk., E.), lék proti rakovině, AIDS (já), zda se staneme známými osobnostmi a zapíšeme se do dějin (A. nebo D.), jak dopadne problematika s imigranty a s tím spojené problémy s náboženstvími (A.)/
- **Ve které době byste chtěli žít? 1918, 2018 nebo 2118?** (někdo by chtěl do minulosti, D. do budoucnosti, já chci zůstat)

V souvislosti s cestováním děti upozorňuji na knihy Veroniky Válkové, v nichž jejich hlavní hrdinka cestuje v čase a dostává se tak např. do Egypta, mezi Vikingy, do Terezína v období 2. světové války, na dvůr Rudolfa II. nebo do doby Karla IV. Děti toto téma zaujalo. Chvilí diskutujeme o tom, zda bychom se chtěli dostat do doby knihy, kterou právě čteme. David, který čte *Mladého samuraje*, rozhodně říká, že on tedy ne.

Jen jestli si nevymejšlíš

Shel Silverstein

I ty, kteří poezii příliš nevyhledávají, zaujme tato knížka plná humoru napsaná básníkem, jenž se dovedl na svět kolem sebe koukat dětskýma očima. Americký básník, textař, autor knih pro děti a komiksů, skladatel, scenárista, kreslíř a zpěvák Shel Silverstein v roce 1981 vydal tuto knihu, která byla posléze přeložena do 30 jazyků. Některé knihovny ji však odmítaly s odůvodněním, že u dětí podporuje nepořádnost a neposlušnost.

Všechny básně doprovázejí černobílé autorovy ilustrace. Velmi nápaditě a vtipně dokreslují obsah básní. Například u básně *Houpací síť* vidíme nešťastný a bezradný výraz chlapce, který potřebuje pošoupnout strom, aby mohl zavěsit houpačku, nebo u básně *Zážitek* se kresba táhne přes čtyři strany a velmi vtipně naznačuje, co se stane, když nás spolkně mlok. Touhu každého žáka naplňuje báseň *Automat na domácí úkoly* a kresba vypovídá, jak nesnadné jej asi bude vyrobit. Inspirativní může být i obrázek dětské demonstrace na str. 140–141, kde Unie za práva dětí vyšla do ulic s velkým množstvím transparentů s protestními nápisy jako třeba *Zrušit špenát* nebo *Hanba matice...*

Přiřazováním ilustrací k básním lze děti přivést k důkladnému zkoumání obsahu textů.

V tématech jednotlivých básní nalezne každé dítě spoustu situací a otázek, se kterými se v životě setkává (*Jak se vyhnout mytí a utírání nádobí*, *Paní na hlídání*, *Bordelář*, *Unavený*, *Nikdo*, *Hudební kariéra...*).

Silversteinova tvorba může být i inspirací pro tvůrčí psaní či práci s výrazným čtením nebo dramatisací. K rozvíjení fantazie a asociací velmi dobře poslouží báseň *Kousek ze skládačky*.

VDALO nakladatelství Albatros

AUTORKOU LEKCE je Jarmila Polomská, regionální koordinátorka pro Bruntál a Krnov.

Popis čtenářské lekce

CÍLE LEKCE

Čtenář:

- rozliší spisovná a nespisovná slova, hledá synonymní vyjádření, vyjasňuje význam cizích slov
- třídí informace a zdůvodní svá rozhodnutí
- reflektuje svůj vztah k poezii
- oceňuje báseň popisným jazykem, dívá se na text „cizíma kritickýma očima“
- reflektuje své dojmy o autorovi

POMŮCKY

Flipcharty, fixy, karty s názvy profesí, **PL s básní Ace** + **řešení** ke kontrole, kopie básní, lepicí papírky, barevná označovací lepítka.

AKTIVITY PŘED ČETBOU

Napište na flipchart (tabuli) slova VYMÝŠLET – VYMEJŠLET.

Otázky:

- Čím se tato slova liší? (spisovná a nespisovná podoba)
- Najdete synonyma k tomuto slovu? (vynalézt, vydumat...)
- Pokud spisovatel použije nespisovnou podobu slova, proč to dělá? (snaha přiblížit se čtenáři, který tuto podobu jazyka používá)

(Děti vymyslí spoustu jiných důvodů – i ten, že spisovatel to jinak neumí.)

Aktivita profese (podle časových možností lze vynechat):

Skupinky dostanou sadu karet s názvy profesí.

Zadání: Rozdělte je do dvou skupin – ty, jež potřebují pro svou práci dovednost vymyšlení a fantazii, a ty, co ji nepotřebují. Při společném sdílení rozhodnutí zdůvodněte.

Profese: HORNÍK, UČITEL, PRODAVAČ, BÁSNÍK, ARCHITEKT, POLICISTA

Poznámka: Tato aktivita nemá jednoznačné řešení. Možná děti vymyslí argumenty tak, že všechny profese potřebují vymyšlení. Cílem aktivity je argumentovat.

Škálování – zjišťování postojů:

Dnes se budeme zabývat knihou básní Shela Silversteina *Jen jestli si nevyvejšlíš*.

Nejprve si zjistíme, jak rádi čtete poezii. Na flipchartu (tabuli) je škála, umístěte svůj lepík se jménem na místo, které popisuje váš vztah k poezii. Ke škále se ještě budeme vracet.

(Škála může být od plus přes nulu do minus nebo na krajních hranicích mohou být smajlíky.)

AKTIVITY BĚHEM ČETBY

Aktivita s významy cizích slov (ve skupině nebo dvojici):

Zahrajete si na básníky – dotvoříte báseň. Na konce veršů básně Ace umístěte správná cizí slova a vymyslete básni název. Až budete hotovi, přijďte si pro správné řešení pro kontrolu.

Reflexe aktivity:

- Komu se povedlo cizí slova přiřadit bezchybně? Co vám k tomu pomohlo?
- Kdo měl název shodný s autorem? Jaké jiné názvy jste vymysleli?

Aktivita „Literární kritik“:

Přečteme nahlas tučně označený text z úvodu lekce.

V místnosti jsou rozvěšeny básně ze Silversteinovy sbírky. Doporučuji tyto:

Kolik (str. 8), *Jak se vyhnout umývání nádobí* (str. 12), *Modlitba malého sobce* (str. 15), *Blíží se léto* (str. 32), *Bordelář* (str. 35), *Unavený* (str. 78), *Programy* (str. 87), *Rozhovor* (str. 95), *Monika, co chtěla poníka* (str. 120–121), *To nejsem já* (str. 147), *Únos* (str. 159)

Zadání: Přečtěte si potichu všechny básně, označte lepicím papírkem jednu, která se vám nejvíc líbí (kdo chce, může i více) a napište na něj, proč se vám líbí.

Malými lepicími značkami označte ty, které byly podle vás příčinou toho, že v některých knihovnách v USA knihu zakázali. Po uplynutí časového limitu se budeme bavit o tom, proč si to myslíte.

Poté následuje společné sdílení:

- dobrovolníci objasňují, proč si myslí, že jsou některé básně označeny jako „podporující nepořádnost a neposlušnost“, diskutujeme o tom, zda je vhodné zakazovat knihy
- dobrovolníci přečtou svá ocenění básní

AKTIVITY PO ČETBĚ

- Reflektujeme metodou pětílístku, kde je ústředním pojmem Silverstein.
- Následuje sdílení pětílístků a vytvoření galerie.
- Práce se škálou: děti se znovu vrátí ke škále se svými postoji ke čtení poezie – mají možnost svůj lísteček přemístit – zdali se jejich postoj změnil po seznámení se se Silversteinovou sbírkou. Pokud se posouvají, řeknou, proč tomu tak je.

Spočítej hvězdy

Lois Lowryová

V Dánsku žily dvě veliké kamarádky, Annemarie a Ellen. Jejich příběh se odehrává za 2. světové války, kdy se Němci usadili i v Dánsku. Ellen byla židovská dívka, celé jejich rodině proto hrozilo nebezpečí. Rodiče Annemarie se rozhodli, že je zachrání. Ellen a svoje dvě dcery odvezli ke strýci k moři. Tam se po nějaké době objevili i rodiče Rosenovi, aby se nechali převézt do svobodné země, do Švédska. Všichni museli prokázat velikou odvahu a statečnost. Zejména desetiletá Annemarie.

Příběh je podáván poklidně, bez líčení drastických scén a pouze kusým popisem historické reality. Nacistická okupace je zde jako kulisa pro příběh opravdového přátelství a odvahy jak dospělých, tak dětí. Rozdílné vnímání světa dětskýma a dospělýma očima je také jedním z motivů útlé, ale obsahově bohaté knihy. S dětmi je možné diskutovat na základě jejich znalostí tohoto dějinného období o tom, co hlavní postava ví a neví, a zda je pro ni neznalost výhodou. A co by sami čtenáři v podobné situaci chtěli vědět. Celý příběh pak vybízí k zamyšlení nad sebou samým, nad podobnostmi a rozdíly mezi sebou samotným a jednotlivými postavami.

VYDALO nakladatelství Argo

AUTORKOU LEKCE je Olga Blažková, manažerka čtenářského klubu a vedoucí centra kolegiální podpory při ZŠ U Soudu v Liberci.

Popis čtenářské lekce

CÍLE LEKCE

Čtenář:

- předvídá děj z názvů kapitol, obalu a ukázek z knihy
- porovná chování hrdiny se svým chováním, které by v jeho situaci, vzhledem k rozdílným souvislostem, ve kterých žije, volil
- zmapuje základní rysy postavy – co dělá, jaká je

POMŮCKY

Kopie obsahu a **obalu knihy**, popřípadě přebalu s anotací, kopie textů pro každé dítě.

AKTIVITY PŘED ČETBOU

Motivace – začínáme otázkami:

- Co všechno můžeme z knihy vyčíst, aniž bychom začali číst první stránku? Co nám při tom pomáhá? (Krátké připomenutí, co všechno knihy obsahují, podle čeho si je vlastně vybíráme – obal, anotace, první věta, počet stran, ilustrace...)
- Jsou pro někoho důležité názvy kapitol? Mohou nám při čtení pomáhat? Jak?
- Dnes se zkusíme podívat, jestli nám právě názvy kapitol mohou pomoci při výběru knihy.

Seznámení s novou knihou podle názvů kapitol:

- Každý dostane okopírovaný obsah knihy s názvy kapitol a ten si přečte.
- **Společné předvídání** – o čem a jaká by taková kniha mohla být – zapisujeme na tabuli (*napínavá, detektivní, dobrodružná, smutná, strašidelná, maminka se ztratila, tajemná, o smrti, o útěku, o strachu před něčím, o rodině, o skupině přátel...*).

Seznámení s novou knihou podle obalu:

- Ukážeme obrázek z obalu knihy bez názvu (každý může dostat svůj malý **obrázek**).
- O čem a jaká by mohla být kniha s takovým obalem? Porovnáme svoje úvodní postřehy a jinou barvou doplníme další předpovědi, odhady (*o dívce, o válce, o Židech*).
- Dokážeme z obsahu a obálky lépe předvídat, o čem kniha bude? Nebo nám víc napoví název knihy?
- Jak by se kniha mohla jmenovat? Zkusíme si vybrat a odhadnout název z nabídky – *Hvězdy nám nepřály, Spočítej hvězdy, A hvězdy mi daly tebe, Hvězdy odvedle, Hvězdy nad hlavou*. Zdůvodníme svůj výběr.
- Ukážeme knihu nebo okopírovaný obal knihy s názvem.
- Položíme si otázku – proč má holka na košili hvězdu? Má to nějaký důvod? V jaké době byli lidé označováni hvězdou? Co to znamenalo?
- Vysvětlíme si význam žluté hvězdy – označení Židů, jedná se o příběh z 2. světové války – viz úvodní anotace.

AKTIVITY BĚHEM ČETBY

- Rozdáme každému okopírovaný text str. 98–99 (až po *Zachvěla se.*).
- **Společná četba celé 1. ukázky.**

Po přečtení ukázky pokládáme dětem otázky:

- Kdo je hlavní postavou? Jaký má úkol? *Důležitá je Annemarie, která si bere od maminky (zranila si nohu) košík a vyráží přes les za strýčkem.*
- Co v něm nese? *Nese v něm jablko, sýr, chleba a balíček.*
- Annemarie celkem poslušně vzala košíček. Jak byste se zachovali na jejím místě vy? Odnesli byste poslušně balíček na místo? Chtěli byste vědět, co je v onom balíčku?
- Co se v balíčku asi ukrývá?
- Připomíná vám ukázka nějaký jiný příběh? *Pohádku Červená karkulka.*
- Kdo v našem příběhu bude zlý vlk? *Němečtí vojáci.*

Následuje četba další ukázky z knihy str. 104–109

- Na str. 109 stačí dočíst ...*německým psům jeho chleba moc nechutnal.*

Zadáme dětem k četbě úkol: Budeme sledovat postavu Annemarie a po čtení se pokusíme o charakteristiku této postavy. **Organizaci četby můžeme různě variovat:**

- ve skupinách se zadaným úkolem, kdy jeden čte nahlas a ostatní poslouchají; při čtení se mohou střídat, skupiny sedí co nejdál od sebe, aby se nerušily
- společné čtení (každý má svou část textu, kterou přečte na vyzvání)
- čteme bez přerušování, bez doplňujících otázek
- děti poslouchají, sledují příběh a hlavní postavu Annemarii

AKTIVITY PO ČETBĚ

Práce ve skupinách:

- Děti společně **sepíšou**, jak se Annemarie zachovala, co všechno dokázala, pojmenují její vlastnosti – *odvážná, statečná, pohotová; nevěděla, co nese; měla strach, a proto si klidně vymýšlela; zároveň nelhala, protože neznala pravdu; hrála si na svoji malou sestřičku, byla veselá, rozverná, až drzá*
- Zachovala se Annemarie správně? Jak byste se zachovali vy? Zkuste o tom podiskutovat ve svých skupinkách.

Sdílení skupinové práce:

- Společné sdílení charakteristiky hrdinky – můžeme sepsat na tabuli či flipchart.
- Společné sdílení – jak bychom se zachovali my?

Bonusový úkol pro jednotlivce:

- Vyhledat v obsahu název kapitoly, kterou právě četli – *Můj pes cítí maso.*
- První ukázka je z kapitoly *Běž! Běž co nejrychleji.*
- Zkusíme odhadnout, kolik let je hlavní hrdince? *Deset.*
- Údaj najdeme v anotaci ke knize na přebalu. Tu můžeme přečíst, nebo ji rozdat k samostatné četbě.

Společná práce:

- Ukážeme celou knihu a vrátíme se k původním předpovědím. Porovnáme své předpovědi s anotací a s tím, co už jsme se o knize dozvěděli.
- Nabízí se otázka, zda dívka na obalu je Annemarie – děti by měly odůvodnit svoji odpověď, proč ne – Annemarie nemohla být Židovka, musela by nosit hvězdu, Němci by ji hned zatkli...
- Zajímalo by vás, jak se bude příběh dál odvíjet?
- Co byste se chtěli dozvědět nejvíc? Co by vás na dalším pokračování zajímalo?

Motivace pro individuální četbu dětí:

- Následovat může nabídka dalších knih s podobnou tematikou, jak děti prožívaly válku: *Z Paříže do Paříže*; *Přežil jsem Pearl Harbor, 1941*; *Prostě na mě zapoměli*; *Běž, chlapče, běž*; *Ostrov v Ptačí ulici*; *Někde ještě svítí slunce*; *Chlapec v pruhovaném pyžamu*; *Příběh Eriky*; *Zlodějka knih*; *Kdysi*; *Potom*.

Reflexe realizace lekce v čtenářském klubu

Na tuto lekci jsme si vyčlenili celé klubové setkání. Povedla se nám úvodní část – předvídat, o čem a jaká by kniha mohla být. Děti v podstatě vyčerpaly všechny odkazy v metodice. Potěšitelné bylo, že všichni dobře zareagovali na obrázek z obálky knihy. Poznali Davidovu hvězdu, znali její význam a doplnili údaje, o čem kniha bude. Pozorně poslouchali názvy knih, ze kterých měli vybírat. Všechny své tipy směřovali k Židům a logicky zdůvodňovali svůj výběr. Nejčastěji si zvolili titul *Hvězdy nám nepřály*, hned potom *Spočítej hvězdy*.

My jsme si zvolili společnou četbu, aby se každý s textem seznámil (máme slabší čtenáře). První ukázka pouze jednomu žákovi připomněla Červenou karkulku. Opět se potvrdilo, že klesá znalost klasických pohádek. Všichni se však zajímali o balíček. Bylo jim jasné, že musí sehrát nějakou důležitou úlohu. Někdo už v úvodu hádal, že kniha bude o záhadě, protože balíček k záhadě směřoval. Že vlci budou vojáci, to bylo jasné každému.

Při četbě druhé ukázky jsme se zastavili, a to u Kirsti, aby si děti uvědomily, že je to mladší sestra a že v tuto chvíli bylo velmi důležité, jak se chovala, protože Annemarie si z ní brala příklad. A to jí možná zachránilo a pomohlo. Ihned po přečtení jsme si vytvořili dvojice a ty sepisovaly postřehy o Annemarii. Polovina dětí pracovala velmi dobře, bylo vidět, že četly pozorně, část dala dohromady opravdu jen to nejdůležitější – že byla odvážná, ale taky drzá a že si dobře hrála na svoji sestru.

Sami sebe by si na jejím místě představit nechtěli. Zato se podělili o informace o svých dědečcích, kteří válku zažili.

Příběhy z konce předměstí

Shaun Tan

» povídka VODNÍ BUVOL

Patnáct krásně ilustrovaných příběhů, každý jiný, každý záhadný, těžko pochopitelný. Kniha by se mohla klidně jmenovat po jednom z nich – Spodní proud. To důležité totiž není v řádcích, ale mezi řádky. Občas něco napoví ilustrace, ale jen napoví.

Tím spíše se nad jednotlivými příběhy můžeme ptát: Co tím chtěl asi autor říci? Proč tento příběh napsal? Co nám zamlčel? Kde by se takový příběh nebo jeho část mohla odehrát? Záhady provokují k otázkám a otázky umožňují dialog – ať už ho vedeme sami se sebou nebo s dětmi v klubu. Ale opatrně! – Kdo ví, jaké zkušenosti mohou příběhy australského autora dětem připomenout a čeho v nich se dotknout, až si s nimi budete číst a povídat o záhadném buvolovi, který radí ve věcech naléhavých – vyžadujících okamžité řešení (*Vodní buvol*), o návštěvě, která se chová dost nezvykle (*Erik*), o básních, které zůstanou nepřečtené (*Vzdálený děšť*) nebo o dugongovi – vodním savci, který nejspíš přišel splnit nějaký záhadný úkol na zahradu hádajících se manželů (*Spodní proud*).

Hlavní poselství povídky *Vodní buvol* by pak mohlo znít třeba takto: Uvědomme si, že slova nás někdy ruší, že se umíme dorozumět, pochopit i beze slov, že se dokážeme naladit na stejnou vlnu jako náš kamarád, jako člověk, který sedí vedle nás, že se někdy schováváme za prázdná slova a pravý smysl toho, co chceme vyjádřit, nám uniká, že slova často způsobují nepochopení, že mohou i ublížit.

VYDALO nakladatelství Kniha Zlín

AUTORKOU LEKCE je Marie Pokorná, manažerka čtenářského klubu při ZŠ Jana Broskvy v Brně-Chrlicích.

Popis čtenářské lekce

CÍLE LEKCE

Čtenář:

- odhalí a zamyslí se nad tématem povídky – uvědomí si moc slova
- vysuzuje z přečteného textu nové informace (zde o schopnostech hlavní postavy a jejich dopadu na ostatní)

POMŮCKY

Texty povídky *Vodní buvol* pro každého, papíry, fixy, tužky, kartičky se jmény literárních nebo pohádkových postav, záznamový **arch** pro dílnu čtení.

AKTIVITA PŘED ČETBOU

Ukažte dětem knihu *Příběhy z konce předměstí*, společně ji prolistujte, vysvětlete si, že v ní najdou různé povídky doplněné úžasnými ilustracemi. Pak dětem řekněte, že se dnes zaměříme na povídku *Vodní buvol*. Zeptejte se jich, jak vypadá buvol. Co o něm děti vědí. Pak jim ukažte ilustraci v knize.

AKTIVITA BĚHEM ČETBY

Rozdejte každému jeho vlastní kopii textu, čtěte způsobem, kdy každý, kdo chce, přečte libovolně dlouhý úryvek. Po dočtení jednoho může začít číst další, nevyvolávejte, nechte v klidu „zazníť“ ticho. Není-li zájemce o čtení, čtěte vy.

AKTIVY PO ČETBĚ

Položte dětem několik otázek zaměřených na porozumění významu textu:

- Jaký je buvol?
- Proč nemluví?
- Kdy za ním lidé chodí?
- Jakým způsobem jim radil?
- Jak jeho rady dopadly? atd.

Pak děti utvoří dvojice a každá z nich si vylosuje kartičku, na které je napsáno jméno jedné literární postavy (příp. filmové, pohádkové). Jejich úkolem je společně ji nakreslit. Dvojice mezi sebou nemluví. Kresba probíhá úplně beze slov. Každý dělá vždy jen jeden tah, pak se vystřídají. Kreslí tedy „na střídačku“. Předvídají, co nakreslí ten druhý, přemýšlejí, co chtěl ten druhý znázornit tím, co nakreslil, jaký je jeho záměr s kresbou. Snaží se vcítit do toho druhého. Dejte dětem pět až deset minut času.

Pak si obrázky ukažte (kdo chce). Můžete zároveň tipovat, co je na obrázku.

Následně rozvedte řízený rozhovor:

- Jak se vám spolupracovalo?
- Měl někdo problém se shodnout? Domluvit se beze slova na kresbě?
- Jaký záměr jste každý měl?
- Dokázali jste se vcítit do toho druhého a pochopit, co chce kreslit?
- Kreslil někdo víc a někdo méně? Proč? Jak jste se s tím vypořádali? atd.
- Bylo to pro vás těžké? Pokud ano, tak proč?
- Co pro naše dorozumění dělají slova (řeč)? Usnadňují nám komunikaci? Pokaždé? Způsobují někdy nějaké nedorozumění?

Často mlčíme o věcech, o kterých neumíme nebo nechceme mluvit. Tím si mnohdy zbytečně způsobujeme trápení... O čem mlčíte vy?

Pokud děti nechtějí na toto téma mluvit, přejdeme rovnou k dílně čtení.

Navazující dílna čtení

Ptáme se dětí:

- O čem mlčí hlavní postava z vaší knihy? Co by raději neříkala nahlas? Nebo co raději nahlas neříká?
- Shodnete se s vaší postavou na něčem společném, o čem nemluvíte nebo nechcete mluvit?

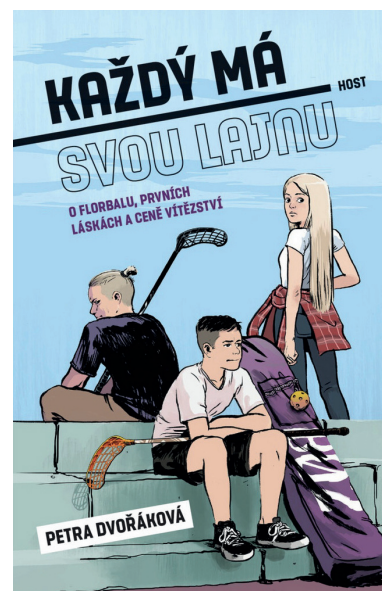
Reflexe realizace lekce v čtenářském klubu

Toto téma je velice osobní a pro někoho bolavé. Některé děti se hodně otevřely a mluvily o trápení, která mají v rodině. Co způsobuje, když s nimi rodiče nemluví nebo naopak když je rodiče nutí, aby se jim se vším svěřily. Jaké je mlčení mezi kamarádkami atd.

Měly jsme ještě naplánováno, že na konci čtenářské lekce každý napíše, co ho trápí, o čem nemluví, a pak každý ten lístek společně roztrháme na maličké kousky – zničíme to trápení a vyhodíme do koše (spálit by to bylo lepší, ale k tomu nemáme podmínky). Ale měly jsme pocit, že už nechceme děti nutit, aby o těch bolístkách a trápeních víc přemýšlely. Navíc rozbořením těch kreseb se uvolnila atmosféra (hodně) a přestala být vážná, takže se tato aktivita už nehodila. Tak někdy příště.

Každý má svou lajnu

Petra Dvořáková

O florbalu, prvních láskách a ceně vítězství – tak zní podtitul románu pro náctileté holky a kluky, kteří mají rádi florbal. A nejen pro ty. I ti, kteří nerozumí florbalovým kličkám a figlům, či sportu vůbec neholdují, si najdou v tomto příběhu své.

Příběh popisuje především starosti dvou florbalových rivalů – Adama a Richarda. Jejich společnou kamarádkou je Adamova spolužačka a tajná láska Eliška. Po Richardově přestupu na gymnázium se ocitnou v jedné třídě – a dokonce v jednom týmu. Naštěstí se pár nejasností vyřeší a Eliška Adamovi osvětlí Richardovu situaci.

Nakonec vidí Richarda jinak – ví, že není protekčním synkem, jehož otec uplácí, koho může, aby si Richarda po rozvodu „koupil“. Může Richardova situace nějak pomoci i Adamovi, jehož rodiče se neustále hádají? Adam si kvůli tomu dělá velké starosti, a to spolu se svou sestrou-dvojčetem Kateřinou.

K interpretaci lze využít ukázkou Adamovy slohové práce, která je uvedena na zadní straně knihy: „I když vždycky říkám, že každý má svou lajnu a na ní stojí sám za sebe, nikdy byste nedali gól, kdybyste nedostali tu správnou přihrávku. Kdyby kolem vás nebyl tým, který vám pošle míček a dá vám tak šanci.“ Práce byla úvahou na téma štěstí. Ukázka jasně odkazuje k celé knize – je důležité mít přátele, kteří nám pomáhají a činí nás šťastnými.

Problém zůstává problémem, pokud před ním utíkáme nebo zavíráme oči. Nikdy není na škodu si o všem popovídat. Zeptat se na to, čemu nerozumíme. Máme pak alespoň jistotu a víme, na čem jsme. Protože ne všechno je takové, jak se na první pohled jeví...

Text je členěn do kratších kapitol. Častá přímá řeč zvyšuje čtivost textu.

VYDALO nakladatelství Host

AUTORKOU LEKCE je Monika Slavíková, manažerka čtenářského klubu při ZŠ Meziměstí.

Popis čtenářské lekce

CÍLE LEKCE

Čtenář:

- hledá souvislosti s vlastním životem a svými zkušenostmi
- objasňuje neznámé pojmy a rčení
- si klade otázky a hledá odpovědi na základě vlastních zkušeností
- hledá řešení problémů a zdůvodňuje své návrhy

POMŮCKY

Pro každého žáka text kapitoly *Slohovka* (15. kapitola, str. 64–66), psací náčiní, list papíru, kniha *Každý má svou lajnu*.

AKTIVITA PŘED ČETBOU

- Dokážete z názvu knihy vyvodit, o čem bude kniha vyprávět? Jak rozumíte názvu knihy *Každý má svou lajnu*? Co může vyjadřovat?
- Kapitola *Slohovka* – Co je to slohovka? Máte rádi slohové práce? Proč?

AKTIVITY BĚHEM ČETBY

Čteme kapitolu *Slohovka* formou řízeného čtení. Řízené čtení spočívá v tom, že četbu občas přerušíme a klademe dětem otázky, diskutujeme, hledáme v textu, vyjasňujeme.

- Které postavy v úryvku vystupují?
- Které postavy přímo, které nepřímo?
- O čem má Adam psát slohovou práci? Přečtěte část věty, ze které jste to poznali.
- Vyjasňujeme slovo *ruměnc*.

Pokračujeme v četbě

- O čem by Adam rád psal, ale nemůže? Proč o tom nemůže napsat?
- Které další postavy se v příběhu objevují?
- Co znamená věta „U nich doma to už nějakou dobu skřípe“?

Pokračujeme v četbě

- Kterým slovům nerozumíte?
- Objasníme slova *rezignovaně* a *ignorovat*.
- Proč se maminka na Adama usmála?
- Co Adama tíží? Jaké otázky ho napadají?
- Jak myslíte, že se Adam zachová? Co byste Adamovi poradili? Má se maminky zeptat přímo, nebo má mlčet? Proč si to myslíte? Jak byste se zachovali vy? Proč?

Pokračujeme v četbě

- Jak se Adam nakonec zachoval? Proč mamince nic neřekl?
- Jak se Adam asi cítí? Jak se cítí maminka? Z čeho tak usuzujete?

AKTIVITA PO ČETBĚ

Reflexi četby provedeme metodou **volného psaní**.

Adam má napsat slohovou práci na téma štěstí. Nyní se zamyslíme nad štěstím metodou volného psaní. Pište po dobu tří minut. Zapisujte myšlenky, které vás napadají. Pište ve větách. K napsanému se nevracejte, netrapte se pravopisem. Pokud nevíte, co psát, můžete použít pomocné věty.

Navazující dílna čtení

Můžeme navázat dílnou čtení. Úkolem pro dílnu čtení může být např.: Zamyslete se nad tím, co může znamenat štěstí pro hrdinu knihy, kterou čtete. Zdůvodni, proč si to myslíte. Své myšlenky zapište. Následuje vzájemné sdílení.

Reflexe realizace lekce v čtenářském klubu

Lekce byla realizována ve čtenářském klubu v Meziměstí. Děti se zapojovaly s chutí, otázky nás inspirovaly k diskusi nad problémy, které řeší hrdina knihy Adam. Přes počáteční nelibost nad tím, že budeme psát zamyšlení na téma „štěstí“, se jim právě toto nejvíce líbilo, což většina uváděla v hodnocení klubové schůzky.

Ukázky textů žáků

Štěstí

Moje štěstí je rodina a mí přátelé, kteří mi každý den vykouzlí úsměv na tváři. A když je mi těžko (ne od žaludku), poradí a pomůžou. Mé štěstí je zdraví a také moje láska ke čtení a kreslení. Nejvíc šťastná jsem, když se raduji se svou rodinou a přáteli.

Štěstí je, když není písemka.

Štěstí je třeba, když najdete 50 korun na ulici.

Štěstí je, když vás má někdo rád.

Štěstí je, když dostanete jedničku z angličtiny.

Štěstí je, že na vás nic nepadne.

Štěstí má každý živý tvor na Zemi.

Štěstí:

– je to, když někdo třeba najde čtyřlístek, anebo když něco vyhraje

– když dostane to, co si přál celý život

Štěstí

Love, pes. Kočka, rodina, kamarádi.

Jedničky v žákovský. Pochvala (od kohokoliv).

Láska.

Čtyřlístek, podkova, zvon, peří, zaječí packa.

Když se mi něco povede (cokoliv).

Jakákoliv zvířata spolu, ať už stejná nebo jiná.

Štěstí

- třeba, že vyhraje milion
- třeba, že si najdete lásku
- třeba, že se vám narodí dítě
- třeba, že dostanete pěknou známku
- třeba, že si nic nezlomíte
- třeba, že si najdete nejlepšího kamaráda
- štěstí si nemůžete vzít do ruky, ale můžete ho dát někomu jinému

Štěstí

Když mamka udělá lasaně.

Když se dostaneš na školu.

Když se povede vystoupení s dramaťákem.

Když hned usnu (když jdu spát).

Když mají v obchodě to, co chci.

Když letíme k moři na dovolenou.

Co je to štěstí

Muška jenom zlatá. Štěstí nikdy není úplné, nebo alespoň zatím nikdy nebylo. Jako úplné štěstí si představuji, že budou šťastní všichni. Takže jsou to spíš jen taková malá štěstíčka, která blikají – rozsvěcí se a pohasínají. Tady, tam, támhle. Vlastně vždycky a všude, ale ne všude vždy a vždycky všude.

POZNÁMKA: O metodě volného psaní se dozvíte více v lekci *Prázdniny blbce číslo 13*.

Prázdniny blbce číslo 13

Miloš Kratochvíl

Tadeáš je kluk, kterého docela trápí, že zrovna nemá moc hlavu na učení. Knížka začíná jeho trojkami na vysvědčení. „Táta tě přerazí!“ – to jsou poslední slova, která maminka řekne, než vjede smykem do zatáčky, splete si dvojku a trojku (možná i pětku) na řazení v autě a porazí na babiččině zahradě žebřík, na kterém stojí tatínek. Rodiče začínají léto s nohama v sádrách a tedy v posteli, starat se o ně bude hlavně babička, a tak se Tadeášova prázdninového programu ujme maminčin bratr, strýc Olda. Tomu jsou známky kohokoliv šumafuk a Tadeáš se ho pro jeho podivínství zpočátku spíše bojí. Pak ale začne se strejdu věci zkoumat, pozorovat, zažívat a přemýšlet o tom, zda „všechno pochopí jenom ten, kdo se umí zasmát“, jak říká strejda Olda nebo je to tak, že „život není sranda“, jak tvrdí rodiče. K smíchu i k přemýšlení dává autor mnoho příležitostí skoro v každé kapitole.

Knížka je ideálním podkladem pro diskusi nad tím, o čem vypovídají známky a jakou moc nad námi mají.

VYDALO nakladatelství Mladá fronta

AUTORKOU LEKCE je Nina Rutová, regionální koordinátorka pro Kralupy, Zlonice, Teplice, Dubí a Litvínov.

Popis čtenářské lekce

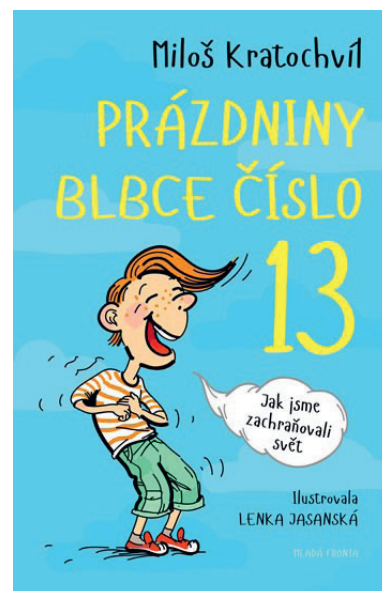
CÍLE LEKCE

Čtenář:

- diskutuje o známkování, o tom, jaký vliv mají na jeho život školní známky (vysvědčení), baví se o smyslu známek a vysvědčení: vypovídá/nevypovídá známkování (školní vysvědčení) o tom, jakým kdo je člověkem?
- kreativním způsobem shrne první dvě kapitoly knihy
- seznámí se s tématem knihy *Prázdniny blbce číslo 13*

POMŮCKY

Cedule s tvrzeními k názorové škále, **plakátek** s citací z předsádky knihy.

AKTIVITY PŘED ČETBOU

Řekněte dětem, že knížka, ze které si dnes budete číst, je o chlapci, který dostal na vysvědčení tři trojky a je z toho dost nešťastný.

Vyvěste do protilehlých stran (rohů) místnosti tato dvě **tvrzení**:

Vysvědčení vypovídá něco o tom, jakými jsme lidmi.

Vysvědčení nevypovídá nic o tom, jakými jsme lidmi.

Názorová osa:

Požádejte děti, aby se na pomyslné ose k těmto dvěma tvrzením postavily na místo, které nejvíce vyjadřuje jejich názor (postoj) k tvrzením. Až se pohyb ustálí, každému dejte možnost, aby řekl, proč stojí právě na tom místě, na kterém stojí.

Varianta:

Pokud předpokládáte, že většina dětí bude mít tentýž názor, požádejte je, aby nejprve našly alespoň dva důvody pro obě tvrzení a důvody sdílejte v celé skupině.

AKTIVITY BĚHEM ČETBY

Přečtete dětem první kapitolu z knihy (případně ji nakopírujte a děti si ji mohou přečíst samy).

Po četbě první kapitoly požádejte děti, aby našly co nejvíce důvodů, **proč je jim Tadeáš sympatický**. Důvody sepište na **tabuli (flipchart)**.

Pak se dětí zeptejte, **zda by chtěly mít za kamaráda kluka, jako je Tadeáš (a proč)**.

Před četbou druhé kapitoly přečtete a vyvěste v místnosti **citaci** Miloše Kratochvíla z předsádky:

„Dokud nebudou známkováni i učitelé a my všichni dospělí, nemají známky na vysvědčení nijak zvlášť objektivní hodnotu...“

Zeptejte se dětí, jak této spisovatelově větě rozumějí – odpovědi ať si nejprve ujasní ve dvojicích, teprve pak je sdílejí v celé skupině.

Četba druhé kapitoly:

Požádejte děti, aby při poslechu (četbě) druhé kapitoly sbíraly podklady pro oznámkování Tadeášových rodičů.

AKTIVITY PO ČETBĚ

Ať se děti ve dvojicích domluví na tom, jakou známku by v této chvíli daly tatínkovi a jakou mamince a proč.

Hodnocení a názory pak sdílíme v celé skupině.

Na závěr děti metodou volného psaní uvažují: **Co dle mého názoru vypovídají a nevypovídají známky o lidech.**

Svá volná psaní mohou děti sdílet ve dvojicích, teprve pak v celé skupině. Kdo nechce číst své volné psaní, toho nenutíme.

POZNÁMKA

Volné psaní:

Charakteristika metody:

Volné psaní je jedna z brainstormingových metod, která dovoluje psát na papír vše, co nás k určitému tématu/námětu právě napadá, aniž bychom své psaní podřizovali nějakým formálním (stylistickým či pravopisným) požadavkům. Na rozdíl od jiných typů brainstormingu se volné psaní píše jako souvislý text (nikoli jen pojmy, hesla, ale navazující věty). Volné psaní nám pomáhá objevit v sobě nečekané nápady, myšlenky, souvislosti.

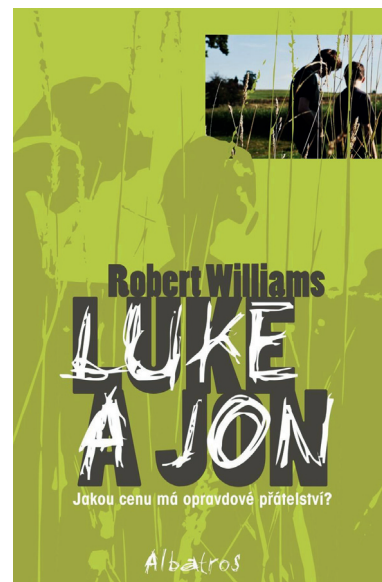
Pravidla volného psaní:

1. Piš po celou stanovenou dobu vše, co tě k tématu napadá.
2. Piš souvislý text, ne jen jednotlivá hesla nebo body.
3. Nevracej se k napsanému, neopravuj, nevylepšuj, co jsi napsal/a.
4. Pokračuj v psaní, i když tě nic nenapadá, zapisuj i pomocné věty („Ted' mne nic nenapadá...“), ale snaž se vrátit k tématu.
5. Nenech se ve svých nápadech brzdit pravopisem.

Luke a Jon

Robert Williams

Příběh přátelství dvou outsiderů, zasazený do prostředí severoanglického průmyslového města, se dotýká závažných témat, jako je smrt, alkoholismus, šikana, psychické onemocnění, chudoba či sociální vyloučení, je však napsán citlivě a bez zbytečného patosu. Vypravěčem je sympatický třináctiletý Luke, který se snaží vyrovnat se smrtí matky, otcovými depresemi a změnou bydliště i životního standardu. Seznámí se s Jonem, klukem ze sousedství žijícím s nemohoucími prarodiči v otřesných podmínkách, a záhy v nové škole zjišťuje, že Jon je terčem drsné šikany.

V této čtenářské lekci se budeme věnovat fenoménu šikany. Prostřednictvím dvou úryvků budeme přemýšlet nad jejími příčinami a následky a hledat a navrhnout řešení. Lekce by měla posloužit také jako doporučení k přečtení této knihy, po které by čtenáři vzhledem k neveselému tématu třeba sami nesáhli.

VYDALO nakladatelství Albatros

AUTORKOU LEKCE je Alžběta Ingrová, regionální koordinátorka pro Kolín, Chrudimsko a Náchodsko.

Popis čtenářské lekce

CÍLE LEKCE

Čtenář:

- porovnává to, co čte, se svými zkušenostmi a znalostmi a se světem, odkazuje při tom na konkrétní místa v textu
- diskutuje nad problémem, argumentuje a navrhuje řešení problému

POMŮCKY

Kopie **úryvků č. 1 a 2** (vybrané pasáže z knihy), flipchart.

AKTIVITY PŘED ČETBOU

Seznamte děti stručně s oběma hlavními hrdiny a jejich situací. Lukovi je třináct, žije sám s otcem v chátrajícím domě na polosamotě nad cizím městem, kam se přestěhovali po smrti matky. S jejím tragickým odchodem se oba snaží vyrovnat, otec za pomoci whisky, Luke kreslením a malováním. Nejbližším sousedem je stejně starý Jon, zvláštní chlapec, který bydlí v zanedbaném stavení spolu s nemohoucími prarodiči. Nosí oblečení jako z doby před sto lety, je vyhublý, málomluvný, přemýšlivý.

Položte dětem následující otázku a iniciujte debatu:

Představte si, že by se Jon, kluk, který vypadá opravdu divně, objevil ve vaší škole nebo ve vaší třídě jako nový žák. Jak byste reagovali vy a jak různí vaši spolužáci? Mohlo by jeho přijetí novým kolektivem proběhnout hladce, nebo by se mohly objevit nějaké problémy?

AKTIVITY BĚHEM ČETBY

Děti si přečtou nejprve **úryvek č. 1** (výběr textů ze str. 94, 95, 98 a 99). Po dočtení se k textu vrátí a odpoví na otázky:

- Proč myslíš, že je právě Jon obětí šikany?
- Co ses dozvěděl/a o agresorovi?
- Jaké jednání musí Jon snášet?
- Proč to agresorům v této škole prochází?
- Proč se Jon nebrání?

Děti své odpovědi sdílejí nejprve ve dvojicích, pak společně. Odpovědi vždy podpoří konkrétními místy z textu – v textu si mohou podtrhávat, dělat si poznámky, odpovědi zapisovat.

Pokračujte diskusí s celou skupinou – vedte děti od odpovědí týkajících se konkrétního příběhu ke **zobecnění**:

- Kdo jsou typické oběti šikany?
- Jaké rysy mají agresori, jaké jsou jejich pohnutky?
- Jaké jednání můžeme označit za šikanu?
- Za jakých podmínek dochází k šikaně?
- Proč oběť často na své trápení nikoho neupozorní?

Odpovědi můžete zaznamenávat na flipchart.

Společně s dětmi jste odhalili a pojmenovali podmínky, které vedou k bujení šikany. Nyní děti vyzvěte, aby **navrhly opatření k vymýcení šikany ve škole**: co by mělo udělat vedení školy, co musejí dodržovat učitelé a co žáci? Děti své názory sdílejí ve skupině, jejich návrhy zapisujte na flipchart.

Děti si přečtou **úryvek č. 2** (výběr textů ze str. 95 a 98). Po dočtení jim položte otázky týkající se řešení problému šikany v Lukově staré škole. Děti hledají v textu, pracují ve dvojicích: Jaká opatření proti šikaně učinil ředitel školy? Proč je všichni berou vážně?

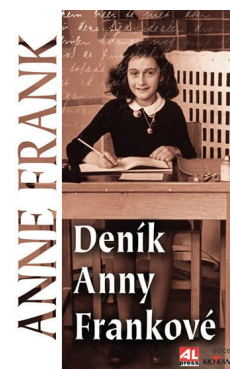
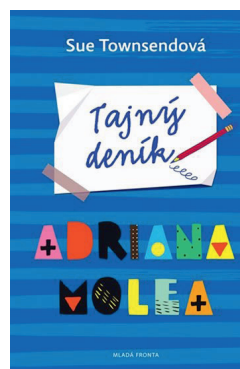
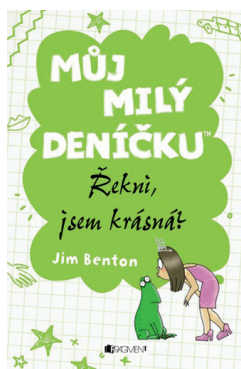
AKTIVITY PO ČETBĚ

Vraťte se k návrhům opatření proti šikaně, které jste zapsali na flipchart. Shodly se děti v něčem s ředitelem Lukovy staré školy? Pracujte s celou skupinou, diskutujte, nakonec zformulujte několik zásad boje proti šikaně.

Závěrem vyzvěte děti, aby předvíдалy, jak to s Jonem dopadne. Podlehne šikaně, nebo mu někdo pomůže? Abyste čtenáře snáze přilákali k této zajímavé knížce, přikloňte se raději ke druhé možnosti a naznačte, že i zdánlivě neřešitelná situace může mít východisko.

DENÍKY

Literární žánr

AUTORKOU LEKCE je Martina Pobřislová, manažerka čtenářského klubu při ZŠ Tylova v Písku.

Popis čtenářské lekce

CÍLE LEKCE

Čtenář:

- se seznámí s žánrem deníku
- zjistí, kdo je v deníku vypravěčem, jak jsou řazeny informace v deníku a jak je text členěn

POMŮCKY

Pro tuto lekci použijte různé knihy žánru deník, lístky s úkoly, PL pro návaznou dílnu čtení.

AKTIVITY PŘED ČETBOU

Sedněte si do kroužku a nejdříve si zahrajte s dětmi malou hru. Děti dostanou od vás toto zadání:

Vymyslete si každý jednu literární, pohádkovou nebo filmovou postavu, kterou pravděpodobně znají i ostatní, a pošeptejte její jméno svému sousedovi po levici. Každý z vás se teď vžije do této postavy a bude o sobě vyprávět z jejího pohledu (např. *Jsem malá holka, nosím moc ráda červené oblečení a červený klobouček, mám ráda moji babičku a mrzí mě, že onemocněla, někdy jsem trošku neposlušná, důvěřivá, upovídaná...*). Dbejte na to, aby se každý vžil do své postavy a mluvil v ich formě.

Pak nechte děti, ať (každý, kdo chce) postupně o sobě jako o dané postavě vypráví a ostatní hádají, o jakou postavu se jedná. Můžete klást doplňující otázky zaměřené na popis, charakteristiku, pozici vypravěče, dějovou posloupnost toho, co postava v daném příběhu prožívala apod.

AKTIVITA BĚHEM ČETBY

Připravte (nejlépe před zahájením klubového setkání) po místnosti několik pracovišť, kam rozmísíte různé deníky. Ke každému položte lísteček s následujícími úkoly:

- Kdo je vypravěč?
- Jak jsou řazeny informace v deníku?
- Jak je text členěn (kapitoly apod.)?

- Jaký je vypravěč?
- Jak se jmenuje majitel deníku?

Dětem pak dejte toto zadání úkolu:

Rozhlédněte se po knihovně. Na stolečcích jsou rozmístěné různé knihy. Všechno jsou to deníky. Projděte se, prohlédněte si je a jeden z nich si vyberte. Může vás být i víc u jedné knihy. V každém deníku je založen lísteček s otázkami. Promyslete odpovědi a запиšte je.

Dejte na to dětem přibližně deset minut.

AKTIVITY PO ČETBĚ

Po uplynutí daného času vyzvěte děti, ať si najdou někoho do dvojice a vzájemně si řeknou, jaký deník si vybraly, proč a jak splnily úkoly. Pak se vraťte do kroužku a vybídněte děti, aby někdo z nich řekl nahlas, jak odpověděl na otázky.

Společně pak můžete dát dohromady znaky deníku (možné i psát na flipchart).

Navazující dílna čtení

Pro dílnu čtení dejte dětem tento úkol:

Při dnešní čtenářské dílně si vyberte jednu postavu, zaměřte se na to, co prožila v úryvku, který dnes čtete, a zpracujte to formou deníkového zápisu – představte si tedy, že jste tato postava z knihy a prostě si píšete **deník**.

Reflexe realizace lekce v čtenářském klubu

Práce s deníky děti bavila, je to téma jim blízké, při úvodním rozhovoru o denících vyplynulo, že některé dívky si píší svůj vlastní deník.

Při hře s pohádkovými postavami jsme se hodně nasmáli.

Úkol z dílny čtení splnili všichni bez problémů, jen tentokrát někteří nechtěli číst před ostatními – z následného rozhovoru vyplynulo, že se příliš ztotožnili s vybranou postavou a vložili do jejího deníku vlastní osobní prožitky, o který tedy nechtějí mluvit nahlas.

Deníky, které jsme v této čtenářské lekci použili:

BENTON, Jim: Můj milý deníčku: Příběhy z Mackerelské základní školy. Řekni, jsem krásná?

JACOBSSON, Anders: Svět podle Berta

COLLINS, Tim: Deník úúúplně obyčejného upíra

GEISLEROVÁ, Dagmar: Vandiny tajné zápisky

TOWNSENDOVÁ, Sue: Tajný deník Adriana Molea

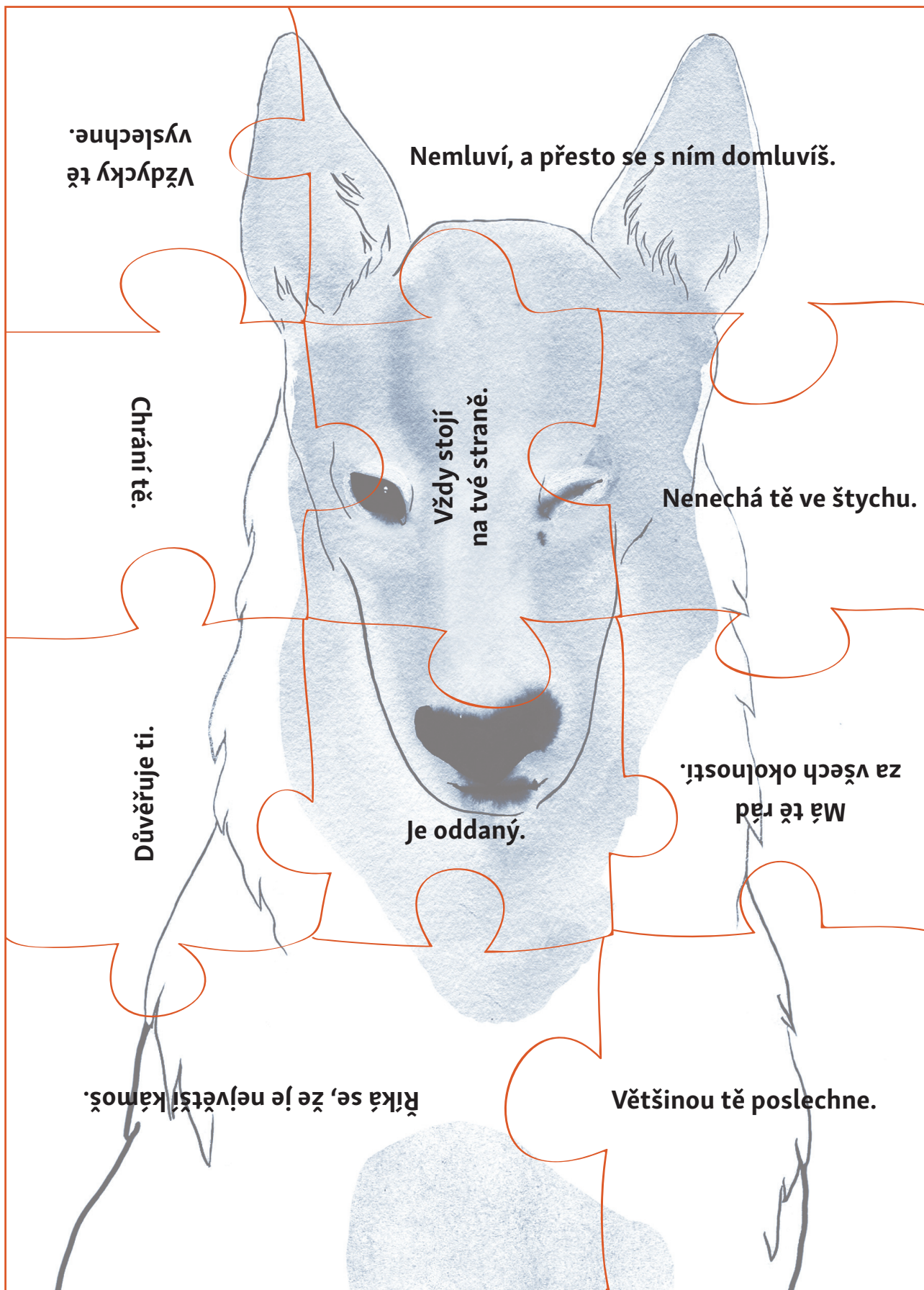
KINNEY, Jeff: Deník malého poseroutky (několik dílů)

DENÍK ANNY FRANKOVÉ

RUSSELOVÁ, Rachel Renée: Deník mimoňky (několik dílů)

**Pozor,
přichází
superpadouch!**

Vždycky tě
vyslechne.

Nemluví, a přesto se s ním domluvíš.

Chrání tě.

Vždy stojí
na tvé straně.

Nenechá tě ve štychu.

Důvěřuje ti.

Je oddaný.

Má tě rád
za všech okolností.

Říká se, že je největší kámoš.

Většinou tě poslechne.

DOPIS Č. 1

Hadrien Lerac
route de Laon
02820 CORBENY

Milej bratráčku,

přeju ti šťastnej novej rok.

Jak se máš od minulejch letních prázdnin? Bylo to tenkrát naposled, co jsme se setkali u jezera, byl jsem tam já i táta.

Co se mě týká, jde to. Chodím teď s Marion, pamatuješ tu moc hezkou holku, o který jsem ti vyprávěl před dvěma rokama.

Ve škole je všechno dobrý, navíc jsem nejlepší ve třídě.

Máma se má skvěle, měl bys ji vidět, má novej účes a super jí to sekne.

Posílám pozdravy, Adrien

DOPIS Č. 2

Milý Adriene,

i Tobě přeji šťastný nový rok. I já se mám vcelku dobře. Už sedmý rok po sobě bych měl obdržet ocenění za skvělé studijní výsledky.

Rodina si mě díky tomu váží a i moje blízká přítelkyně Simone. Rád bych Ti ji představil, jistě bys sledal, že má plno šarmu. Nemusí se strojit jako lidé z města, aby jí to slušelo.

Doufám, že se brzy setkáme, protože příští rok bych měl nastoupit na laonské lyceum.

Budeš mě muset naučit městskou mluvu. Tvůj jazyk se mi zdá opravdu zvláštní.

*Srděčně Tě zdraví
Hadrien*

TEXT – POHLED DO HLAVY

Jasně! To musí být syn strýce Paula, mladšího bratra jeho matky! Potkali se minulý rok u jezera Ailette. Otec bručel, protože přišel o celý pracovní den v době, kdy se blížila sklizeň, ale alespoň si užili spoustu legrace. Vzpomíná si na svůj směšný plavací úbor, vypadal jako bílé dupačky s modrými pruhy. Co bylo ale ještě zvláštnější, byl přesvědčený, že se jeho bratranec jmenuje Antoine. On vůbec nebyl ten typ, který by neměl dobrou paměť na křestní jména. Jak mohl zapomenout, že to byl Adrien?

A kdo je to ta Marion, o které mu píše? V dopise stojí, *chodím*, a aniž by se musel snažit o hlubší pochopení toho slova, odhadoval, že se jedná o jeho lásku. *Nejlepší ve třídě...* no, dobře, trochu se chlubit, na tom není nic až tak špatného... Ale tohle? Jeho matce to *super* sekne? No, tím líp pro něj... To je ale nestyda! Neumí mluvit, píše jako čuně a ještě si splete jméno na obálce.

Hadrien vytáhne ze školní brašny inkoustové pero, namočí jej do kalamáře a pustí se do psaní. Pečlivě přitom tvaruje zdobné smyčky a bříska písmen. On tedy nebude psát jako nějaké selátko.

DOPIS Č. 3

Milý Adriene,

ještě jsem sice neobdržel Tvůj dopis, ale musel jsem Ti napsat, chtěl jsem Ti říct všechno, co se stalo včera, abys mi mohl pomoci, jsi-li toho schopen. Pamatuješ na Simonina bratříčka, o kterém jsem Ti psal? Ne ten starší! Albert, ten mladší, ten, co je nemocen. Bože, jeho stav se od minulého týdne skutečně zhoršil, trápí jej neutuchající kašel, horečka jej neopouští a lékař včera zmínil zápal plic. Viš, opravdu si dělám starosti, léky nezabírají, možná umře... Už pět dní pomáhám Simone a její matce dohlížet na něj a Jules zatím pracuje u kováře, aby vydělal alespoň trochu peněz na výdaje za lékaře, pro kterého museli už dvakrát poslat. Zanechal školu.

Říkal jsem si, že ve městě jistě máte nějaké účinné léky. A protože jste na tom s penězi lépe než my, nemělo by pro Vaši rodinu být problém léky zaplatit a poslat. Žádám Tě o to jako bratra, jako Tvůj příbuzný z vesnice. Doufám, že od Tebe nežádám příliš, děkuji Ti, můžeš-li nám pomoci. Tvá kresba už jej tolikrát potěšila!

Hadrien

DOPIS Č. 4

Milý Hadriene,

přišel jsem dnes na něco opravdu praštěného. Ani nevím, jak ti to říct, je to téměř jako z fantastického příběhu...

Dnes ráno jsem sedl na kolo a vyrazil jsem do Corbeny. Chtěl jsem tě navštívit. Zjistil jsem, že ta vesnice se vůbec nepodobá té, kterou mi popisuješ ty! Už v ní nebydlí ani Hadrien Lerac ani Hadrien Nortier. A pak mi najednou všechno došlo. Nejses můj příbuznej, nejses můj bratránek, vlastně ani nejses ze stejného století jako já.

Bydlíme od sebe sice jen 20 km daleko, ale dělí nás sto let! Víš, budeš si myslet, že jsem upadl na hlavu, že je to nějaký delirium, nedává to smysl. Musíš mi ale věřit, Hadriene, je to pravda! Koukni na známky na mém dopise, koukni na výstřižek z novin, kterej ti posílám. Dnes ráno jsem si schválně koupil noviny, který existovaly už v tvý době.

To ale není všechno. Žiješ skutečně v roce 1914, jak se obávám? Víš, co přijde, víš přesně, co se stane v roce 1914, a mám o tebe strach. Propadám skutečný panice, Hadriene. Protože se stane něco opravdu hrozivého, věci, který si ani nedokážeš představit. Německo vyhlásí 3. srpna 1914 válku Francii. Bude to strašlivá válka, takovou, jakou lidstvo ještě nepoznalo. Bude trvat roky a všechno bude úplně zničený. Čtyři týdny poté bude vaše vesnice okupovaná. Bude úplně zničená a taky celý region, z tvýho domu, z vašich polí ani z ničeho jinýho nezbude vůbec nic. Takže tě prosím, najdi si způsob, jak odjet dřív, než se to stane, je úplně jedno jak, ale nezůstávej tam! Uteč třeba do Paříže, tam budeš v bezpečí. Němcům se nikdy nepodaří proniknout přes jižní hranici okresu.

Doufám, že mi rozumíš. Doufám, že mi věříš. A hlavně doufám, že mě poslechneš, protože seš ve smrtelným nebezpečí.

Tvůj přítel Adrien

Shel Silvestein –

Když se staviš na kus řeči,

je to

Když mi řekneš: „Venku prší“,

je to

Když si hezky povídáme,

je to

Když se ale pohádáme,

je to

Pak jsi na mě naštvaný,

což je

Já si tě chci udobřit,

to je

Když pak o tom složím verše,

je to

A z těch akcí dohromady

vzniká

(A když řeknu: To je skvělá báseň,

je to ?)

konverzace komunikace komplikace inspirace provokace
civilizace konfrontace motivace informace

INSTRUKCE:

1. Na vynechaná místa doplň slova z nabídky.
2. Vymysli básni název.
3. Zkontroluj své nápady s řešením.

ŘEŠENÍ:

Shel Silvestein – Ace

Když se staviš na kus řeči,

je to konverzace.

Když mi řekneš: „Venku prší“,

je to informace.

Když si hezky povídáme,

je to komunikace.

Když se ale pohádáme,

je to konfrontace.

Pak jsi na mě naštvaný,

což je komplikace.

Já si tě chci udobřit,

to je motivace.

Když pak o tom složím verše,

je to inspirace.

A z těch akcí dohromady

vzniká civilizace.

(A když řeknu: To je skvělá báseň, je to provokace?)

ANNEMARIE

- O čem mlčí hlavní postava z vaší knihy?
Co by raději neříkala nahlas?
Nebo co raději nahlas neříká?

.....

.....

.....

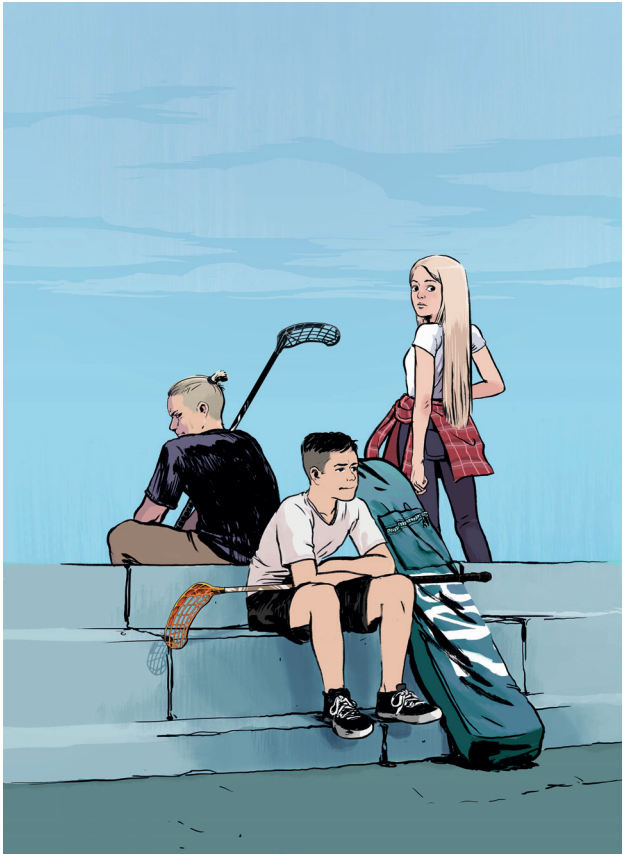
- Shodnete se s vaší postavou na něčem společném,
o čem nemluvíte nebo nechcete mluvit?

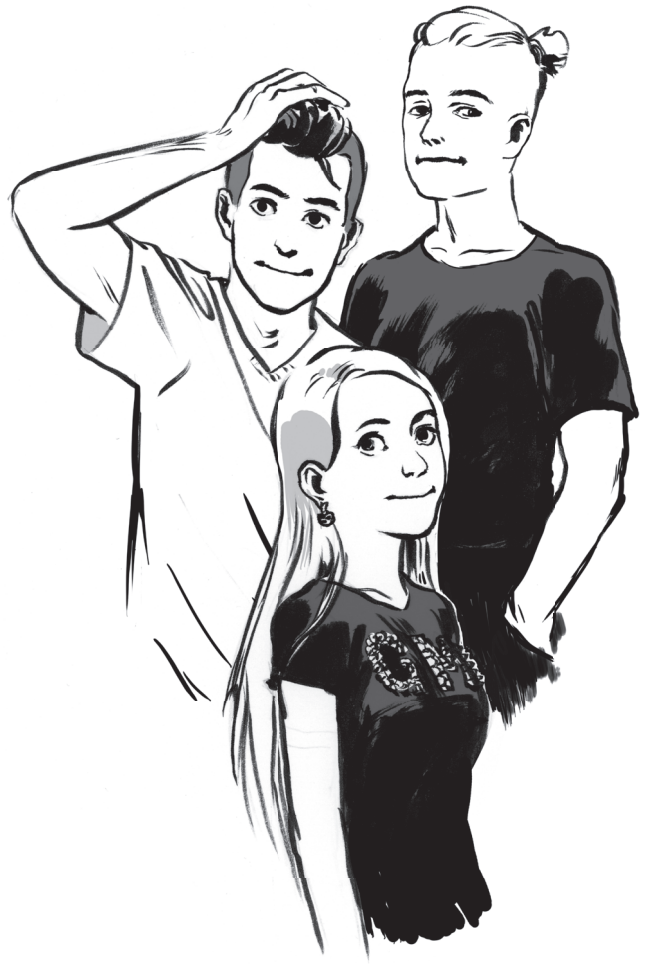
.....

.....

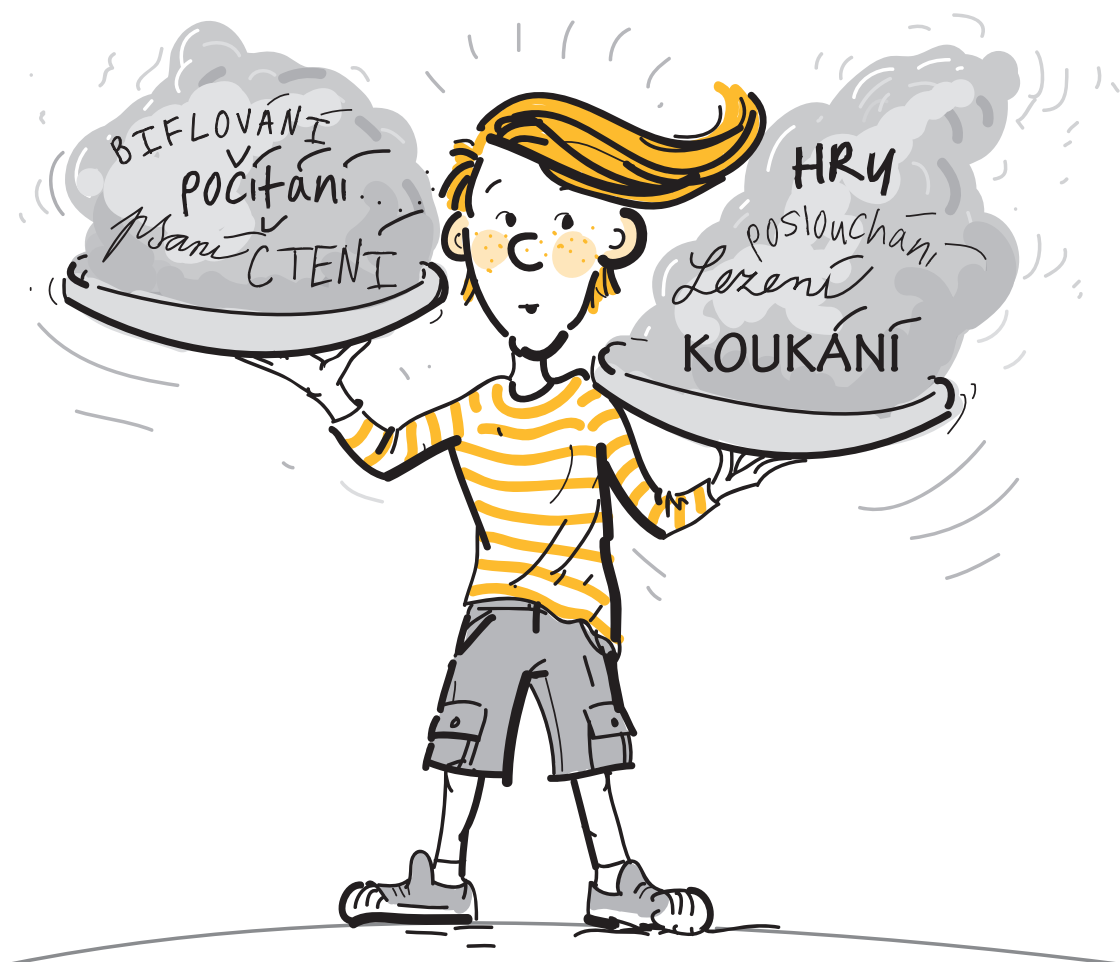
.....

Lined writing area for student responses.

Vysvědčení vypovídá něco o tom, jakými jsme lidmi.

Vysvědčení nevyovídá nic o tom, jakými jsme lidmi.

**„Dokud nebudou známkování
i učitelé a my všichni dospělí,
nemají známky na vysvědčení
nijak zvlášť objektivní
hodnotu...“**

UKÁZKA 1

Objevovaly se menší útoky. Vždycky někde v tmavém koutě na ztichlé chodbě. A když u toho nikdo nebyl. Končily vždycky plivnutím do obličeje. Jon říkal, že nůž nikdy nikdo nepoužil, ale párkrát mu ho ukázali. Jen aby věděl tohle se děje; a tohle by se mohlo stát. Ty šťouchance a kopance a facky, které jsem viděl na chodbě, už Jon ani neregistroval. Byly to takové chvilkové přeháňky a dělo se to pořád. Kieran Judd s nožem připraveným v kapse, byl noční můrou v tmavých koutech, svrběly ho pěsti i nohy. Jon nad tím jen krčil rameny, jako by to byla běžná součást života jako třeba bolest hlavy nebo domácí úkoly. A bylo jasné proč. Sociální pracovníci se teď už pokoušeli o návštěvu u nich doma skoro denně, takže tyhle věci pokládal jen za pouhé nepříjemnosti, podobné mouše, kterou člověk odežene. Dopisy doručovali osobně a Jon je začal otvírat. Přijdou, psalo se v nich. S jejich souhlasem, nebo bez. Aby si promluvili s panem a paní Mansfieldovými, aby si promluvili s Jonem Mansfieldem. Aby posoudili, jestli jsou v pořádku.

Jon snášel všechno dál s hlavou skloněnou a nijak se Juddovým pěstem a kopancům nebránil. Viděl jsem u nás ve staré škole, jak se děcka zhroutila po daleko menších útocích.

Došlo mi, že Duerdaleská střední se problémem šikany moc nezabývá. Možná tu ještě neměli pokus o sebevraždu a místní zpravodajský štáb čekající před školou. To, jak se tu zacházelo s Jonem, by se v mé staré škole nikdy nestalo. Děcka na něj pokřikovala: „Spadlá čelist!“, když ho mījela na chodbě. A viděl jsem, jak se učitelé usmívají, zasvěcení do toho vtípku, je to jen trošku legrace, nic hrozného se neděje. Jenže jestli se tohle dělo, když u toho byli, tak co si mysleli, že se asi děje, když u toho nejsou?

Všiml jsem si, jak vážné to je, až když jsme se jednou odpoledne převlékali na tělocvik. Stáli jsme v šatně čelem ke zdi a neochotně se chystali na hodinu a Jon si sundal košili. Když zvedl ruce, aby ji pověsil na háček, zahlédl jsem koutkem oka, jak se vzduchem mihla škála barev. Otočil jsem se k němu a přinutil ho natáhnout vyhublé ruce, abych se mohl podívat. Měl je plné modřin, jednu přes druhou.

Nebyl jsem samozřejmě jediný, kdo je viděl. Bylo nás v místnosti nejmíň třicet, ale nikdo jiný nezareagoval. A proč by měli? Byl to jen Jon Spadlá čelist. Ten divnej kluk, co bydlel na kopci a vypadal jako nějaký děda. Ten, co se pořád schovával v knihovně. Ten, co neuměl chytat míč ani do něj kopnout. Ten, o kterém všichni tvrdili, že smrdí jako chranky. (Což nebyla pravda.) A co vlastně čeká? Když se obléká a vypadá takhle? To bylo přece jasné.

UKÁZKA 2

Juddovým pěstem a kopancům nebránil. Viděl jsem u nás ve staré škole děcka, jak se zhroutila po daleko menších útocích. Tam to ale bylo jiné. Tam to brali vážně a existovalo tam jasné sdělení, že se šikana nebude v žádné formě tolerovat. Dokonce přestali používat slovo šikana a používali slova, která normálně zaslechnete jen ve zprávách nebo detektivních seriálech: týrání, perzekuce, útok, napadení.

To všechno až poté, co Liam Dewhurst, jeden kluk s vadou řeči, v důsledku šikany spolykal půl lahvičky prášků a museli ho rychle dovézt do nemocnice a vypumpovat mu žaludek. Zanechal dopis a uvedl jména a dostalo se to do místních zpráv a místních novin. Dělal rozhovor s jeho rodiči a na titulní straně byla jejich fotografie, na které vypadali rozrušeně, rozhněvaně a současně i vzdorovitě. Říkali, že se snažili komunikovat se školou, ale tam jim tvrdili, že je všechno pod kontrolou a že se tím zabývají. Prý udělali, co se dalo, ale škola to nechtěla slyšet. Škola je poslala pryč, když potřebovali pomoc. Liamova máma prohlásila, že kdyby její syn zemřel, měla by škola na rukou krev. Noviny tuhle větu použily jako titulek.

Následujícího dne začala škola bleskově jednat. Přivolali policii a někteří žáci byli vyloučeni. Ředitel svolal celou školu na shromáždění. Učitelé stáli u zdi se založenýma rukama a zasmušilými výrazy. Nikdo z nich si neohříval ruce o hrnek kafe jako obvykle. Stáli napřímeně a beze slova. Ředitel přikráčel chodbou, kolem nejstarších žáků vzadu až k těm nejmladším vepředu, s hlavou zdviženou a se ztuhlým obličejem. Každý jeho krok duněl odhodláním. Když došel k mikrofonu, chvíli neříkal nic, jen se prohraboval papíry, dával si načas a promýšlel si to. Nakonec se podíval do řad dětí, cíleně si prohlédl každíčkový obličej. Zjišťoval jejich reakce. Začal šeptem, slabým hlasem. Později chvílemi zahřimal a pak zase ztišil hlas. Nezáleželo na tom, všichni slyšeli každíčkové slovo bez ohledu na hlasitost. A všichni se cítili provinile. I hodní žáci. Mluvil o zbabělosti, nedostatku cti, o krutosti a následcích. Říkal, že tohle se v žádné z jeho škol nestalo. A nestane. Už nikdy. Za všechny ty roky, co učil, se nikdy tak nerozčílil jako právě teď. A všichni mu to věřili. Když jsme po čtyřiceti minutách odcházeli, vyčerpaně a beze slova, všiml jsem si, že někteří žáci z ročníku pode mnou měli tváře mokré od slz a zarudlé a opuchlé oči. I někteří starší žáci byli bledí. Při odchodu ze sálu se nikdo nestrkal a neblbnul, jen jsme se tiše seřadili, tak jak to po nás učitelé chtěli každý den.

• Kdo je vypravěč?• Jak jsou řazeny informace v deníku?• Jak je text členěn (kapitoly apod.)?• Jaký je vypravěč?• Jak se jmenuje majitel deníku?	• Kdo je vypravěč?• Jak jsou řazeny informace v deníku?• Jak je text členěn (kapitoly apod.)?• Jaký je vypravěč?• Jak se jmenuje majitel deníku?
• Kdo je vypravěč?• Jak jsou řazeny informace v deníku?• Jak je text členěn (kapitoly apod.)?• Jaký je vypravěč?• Jak se jmenuje majitel deníku?	• Kdo je vypravěč?• Jak jsou řazeny informace v deníku?• Jak je text členěn (kapitoly apod.)?• Jaký je vypravěč?• Jak se jmenuje majitel deníku?
• Kdo je vypravěč?• Jak jsou řazeny informace v deníku?• Jak je text členěn (kapitoly apod.)?• Jaký je vypravěč?• Jak se jmenuje majitel deníku?	• Kdo je vypravěč?• Jak jsou řazeny informace v deníku?• Jak je text členěn (kapitoly apod.)?• Jaký je vypravěč?• Jak se jmenuje majitel deníku?

